

Univerzita Karlova
Husitská teologická fakulta

Katechetické aspekty v díle Otty Rutrleho
Catechetical aspects in the work of Otto Rutrle

Diplomová práce

Vedoucí práce:

PhDr. ThDr. Noemi Bravená, Th.D., Ph.D.

Autor:

Bc. Žaneta Černochová

Praha 2019

Poděkování

Na tomto místě bych velmi ráda poděkovala paní PhDr. ThDr. Noemi Bravené, Th.D., Ph.D. za konzultace mé práce, za cenné připomínky a odborné rady.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci „Katechetické aspekty v díle prof. Otty Rutrleho“ vypracovala samostatně. Dále prohlašuji, že všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a že tato práce nebyla použita k získání jiného nebo stejného titulu.

V České Skalici 21 března 2019

Bc. Žaneta Černochová

Anotace:

Cílem diplomové práce je reflektovat vybrané katechetické aspekty v díle profesora Otty Rutrleho, konkrétně jeho metodické postupy a charakteristiku náboženské výchovy, které přednášel svým posluchačům v kursu pro učitele nedělních škol církve československé, a které pak byly publikovány v edici duchovní péče o děti církve československé pod názvem „*Cesta k dítěti I*“ a „*Cesta k dítěti II*.“ V úvodu práce nalezneme kapitoly, které jsou zaměřeny na vzdělávání a výchovu dětí a mládeže se zřetelem na výuku v nedělní škole. Dále věnuji pozornost osobnosti pedagoga a vychovatele nedělní školy, metodickým postupům v náboženské výchově a poslední kapitola je věnována práci s mládeží, konkrétně přípravě mládeže ke svátosti biřmování. V závěru je zhodnocen katechetický přínos Otty Rutrleho.

Annotation:

The aim of the thesis is to reflect on selected catechetical aspects in the work of professor Otto Rutrle, specifically his methodical processes and the characteristic of religious education, which he lectured to his students in the course for Sunday schools teachers of the Czechoslovak Church and which were then published in the edition of Spiritual Care for the children of the Czechoslovak Church under the title „*Cesta k dítěti I*“ a „*Cesta k dítěti II*.“ - "*The Road to the Child I*" and "*The Road to the Child II*." In the introduction, we find chapters that focus on education and upbringing of children and youths with regard to teaching at Sunday school. Farther, I pay attention to the personality of the teacher and educator of the Sunday school, methodological processes in religious education and the last chapter is devoted to youth work, specifically preparing youths for the Confirmation. In the conclusion, the catechetical contribution of Otto Rutrle is evaluated.

Klíčová slova: Pedagogika, katechetika, didaktika, katechetické metody, metodické postupy, rodina, duchovní péče, nedělní škola, křesťanství a Otto Rutrle

Keywords: Pedagogy, catechetics, didactics, catechetics methods, methodical processes, family, Spiritual Care, Sunday school, Christianity and Otto Rutrle

Obsah

Úvod.....	8
1. Aktuálnost tématu magisterské práce	9
2. Životopis profesora Otty Rutrleho	11
3. Charakteristika náboženské výchovy podle Otty Rutrleho	14
3.1. Smysl náboženské výchovy v duchu církve československé	14
3.2. Náboženská výchova a jiné vědy	16
3.3. Křesťanská výchova vychází z Ježíšova evangelia.....	17
4. Počáteční výchova v rodině.....	19
5. Školní vyučování náboženství.....	21
6. Výuka v nedělní škole	24
6.1. Stav výuky v nedělní škole v době Otty Rutrleho	24
6.2. Úkoly nedělní školy.....	25
6.3. Hlavní prvky nedělení školy.....	27
6.3. Struktura vyučování v nedělní škole.....	29
7. Katecheti a význam křesťanského obecnství pro její práci	30
7.1. Význam katechetů v církvi.....	30
7.2. Katecheta pomáhá budovat skutečné společenství.....	31
7.3. Vzorem je duchovní i členové Rady starších	32
7.4. Vlastnosti katechetů – učitelů nedělních škol.....	33
7.5. Učitel nedělní školy jako pracovník církve.....	33
7.6. Povaha poslání učitele nedělní školy.....	35
8. Metody podle Otty Rutrleho	37
8.1. Pojetí metod v nedělní škole	37
8.2. Metody a jejich propojení s pedagogikou a didaktikou	38
8.3. Metodické postupy vázané na konkrétní vyučování dětí.....	40

8.4. Skupinové, problémové a projektové učení podle Otty Rutrleho.....	41
8.5. Idealistická a realistická metoda náboženské výchovy	44
8.5.1. Idealistická metoda	44
8.5.2. Realistická metoda	46
9. Učební látka z hlediska realistické katechetické metody	49
10. Některé podněty pro práci nedělní školy s dorostem	55
11. Katechetický odkaz Otty Rutrleho - shrnutí.....	58
Závěr	60
Seznam použité literatury a odborných zdrojů	62
Abstract	64

Seznam zkratk:

CČS(H) – Církev československá (husitská)

Biblické zkratky podle ČEP:

ČEP – Český ekumenický překlad

Ga - Galatským

2. K - 2. Korintským

Úvod

K velkým osobnostem Církve československé husitské v oboru liturgiky a katechetiky neodmyslitelně patří osobnost Prof. PhDr. ThDr. Otty Rutrleho. Ve své církvi se snažil nejen o správné pochopení katechetické práce, ale především o její aplikaci v praktickém vyučování. Především kladl velký důraz na křesťanskou výchovu dětí v rodině, neboť odtud pramenil ten pravý, tolik potřebný základ pro náboženskou výchovu a vyučování. Na něm stavěla nejen školní výuka, ale zejména duchovní péče v nedělní škole. Výuka v nedělní škole kladla důraz nejen na vzdělání, ale především na spirituální vývoj dětí a jejich zapojení do praktického života v náboženských obcích. Smyslem této náboženské výuky a výchovy bylo pomoci dětem, aby svou víru zakotvenou v Kristu uměly aplikovat ve svém životě, byla jim přínosem a oporou v jejich dospívání, v rodině a v zaměstnání.

Magisterská práce je rozdělena do 11. kapitol. V jednotlivých kapitolách se věnuji tématům, která profesor a teolog Otto Rutrle viděl jako potřebná nejen ve své době, ale i pro generace další. V první kapitole krátce shrnuji aktuálnost mnou vybraného tématu a po ní následuje krátký životopis Otty Rutrleho (2. kap.). Třetí kapitola se věnuje některým vybraným aspektům náboženské výchovy podle Otty Rutrleho, dále jsou reflektovány myšlenky o výchově v rodině (4. kap.), o školním vyučování náboženství (5. kap.) a výuce v nedělní škole (6. kap.). Práce se také zabývá katechety a jejich významem pro dítě i církve (7. kap.). Osmá a devátá kapitola jsou věnovány Rutrleho myšlenkám o významu metody i její propojení s učební látkou, také jsou zmíněny některé podněty pro práci s dorostem. Poslední kapitolu tvoří shrnutí katechetických aspektů a za ní následuje závěr.

Magisterská práce je zpracována v souladu s formálními požadavky na HTF UK. Hlavním cílem této práce je, reflektovat důležité katechetické aspekty v díle Otty Rutrleho. Vzhledem k ucelenosti myšlenek se zaměřuji převážně na literaturu s názvem Cesta k dítěti I a Cesta k dítěti II. Metodologie práce je založena na obsahové analýze a interpretaci důležitých pojmů. Vzhledem k množství analyzovaného textu se zaměřuji především na reflexi O. Rutrlem často používaných pojmů, jako jsou: rodina, školní vyučování, výuka v nedělní škole a metoda.

1. Aktuálnost tématu magisterské práce

Mezi významné odborníky, kteří svůj život zasvětili katechetické činnosti v ČČS(H), patřili podle T. Butty „Rudolf Urban, Jaroslav Habr, Otto Rutrle, Rudolf Horský a Jiřina Kubíková.“¹ Otto Rutrle (1908 – 1976) patřil „k teologickým a učitelským osobnostem Církve československé husitské generace tzv. biblické teologie, jejichž osobní víra, odborná myšlenková práce a učitelské působení určovaly významným způsobem vývoj této církve v období po druhé světové válce až do let sedmdesátých“. Zabýval se tématy církve a jejím posláním a jeho myšlení ovlivnilo teologické směřování i vzdělávání budoucích duchovních této církve.² Pro aktuálnost některých témat, kterým se ve své vědecké práci věnoval, si uvědomuji, jak je potřebné se k nim opět vrátet.

Podle Otty Rutrleho je „podstatou náboženské výchovy pomoc k osobnímu obecenství s Ježíšem Kristem v obecenství bratří a sester skrze osobní svědectví vychovatele a svědectví sboru.“³ T. Butta upozorňuje na to, že v současné době „v naší společnosti dochází k oslabení křesťanské identity“ a že církve má opětovně „objevit poselství Písma svatého, neboť v něm může nalézt pro svou činnost obsah křesťanské víry.“⁴ Tím, že je „cílem křesťanské výchovy ... Ježíš Kristus a život v jeho lásce,“⁵ mohou pro nás být myšlenky Otty Rutrleho inspirativní.

V začátcích svou výchovnou činnost ČČSH rozvíjela především ve škole. V době totality, kdy byla v rozkvětu ateistická ideologie, museli i teologové promýšlet nové výzvy. „Na změněnou situaci již reagoval praktický teolog prof. Otto Rutrle. Podle Rutrleho je katechetika teologický obor a má kerygmaticko – vyznavačskou povahu. Východiskem náboženské výchovy není pedagogika, ale teologie.“ I přesto patří O. Rutrle k velkým zastáncům pedagogických podnětů. „Rutrle si uvědomoval význam nedělních škol jako formy výchovy v prostředí církve, která tvoří alternativu ke školní výuce. Napsal skripta *Cesta k dítěti* a studie o náboženské výchově.“⁶

Církve stále hledají význam vztahu mezi katechetikou a pedagogikou, ptají se, jak vychovávat děti a mládež ve víře, co je při této výchově zásadní a jak se tato výchova liší

¹ BUTTA, Tomáš. *Církve jako místo výchovy a stálého vyučování*. Praha: Blahoslav, 2019, str. 45.

² BUTTA, Tomáš. *Poslání a praxe Církve československé v reflexi oboru praktické teologie*. Theologická revue. Ročník 89, č. 1/2018, str. 10.

³ BUTTA, Tomáš. *Církve jako místo výchovy a stálého vyučování*. Praha: Blahoslav, 2019, str. 46.

⁴ Tamtéž, str. 47.

⁵ BUTTA, Tomáš. *Církve jako místo výchovy a stálého vyučování*. Praha: Blahoslav, 2019, str. 47.

⁶ BUTTA, Tomáš. *Kapitoly z katechetiky. Nástin náboženské výchovy a vzdělávání*. Praha, 2012, str. 91.

od aktivit mimo církev (ve škole, v mimoškolních zařízeních, na táborech apod.). V tomto smyslu si myslím, že je odkaz Otty Rutrleho aktuální, protože i on čerpal ze vzájemného vztahu obou oborů.

2. Životopis profesora Otty Rutrleho

Nejdříve se podívejme na život profesora Otty Rutrleho. V této kapitole jsem vycházela zejména z textů M. Salajky, protože celkově není textů o životě O. Rutrleho mnoho. V této kapitole se proto budu snažit poukázat na to nejpodstatnější v jeho tak bohatě naplněném životě. Myslím si, že pro obor teologie, zvláště husitské je nejen jeho osobnost, ale i oborový přínos zásadní, jak po stránce teoretické, tak i praktické. Jeho odkaz je důležitý nejen pro nás, kteří nyní zápasíme v tomto životě, ale i pro budoucí generace, které přijdou po nás. Vzhledem ke specifičnosti biografické literatury nejsou data ani místa v uvozovkách. Citovány jsou pouze celé věty.

Profesor Otto Rutrle se narodil 6. března roku 1908 ve Dvoře Králové nad Labem. Zde také roku 1927 vystudoval gymnázium s vyznamenáním.⁷ Po gymnáziu vstoupil do bohosloveckého semináře v Praze – Dejvicích.⁸ Roku 1929 byl patriarchou G.A. Procházkou vysvěcen na kněze.⁹ Jeho první působení bylo ve Slaném.¹⁰ Roku 1932 se oženil s Annou Grohovou a z jejich manželství vzešel syn Pavel.¹¹ V listopadu roku 1938 začala platit tzv. Mnichovská dohoda. Ta rozhodla i o osudu Československa. Zasáhla totiž do života církví v pohraničí, neboť odsunutím Čechů ze Sudet přišla o mnoho svých členů.¹² Profesoru Ottu Rutrlemu nebyl osud lidí i církve lhostejný. Ráda bych zde uvedla dva příklady. Koncem září roku 1938 přijal Dětský domov dr. Karla Farského „22 evakuovaných dětí z Železné Rudy, které byly po třech týdnech převzaty do rodinné péče. V reakci na mnichovský diktát navštívili v listopadu 1938 Československo Miss Lee a sekretář americké unitářské asociace dr. R. C. Dexter, aby se informoval o možnostech sociální pomoci ČČS(H) uprchlíkům a potřebným.“¹³ Prvním příkladem jeho zájmu pomoci druhým byl doprovod Rosalindy Lee při příležitosti návštěvy dětského domova dr. Karla Farského v Jílovém u Prahy. Tento domov zajistil bezpečí dětem v období nacistické okupace.¹⁴ Druhý příklad uvedu z jeho článku, který

⁷ SALAJKA, Milan. *Křesťanská víra a živá církev. Z duchovního a teologického odkazu prof. ThDr. PhDr. Otty Rutrleho*. Praha: 2001, str. 10.

⁸ Tamtéž, str. 10.

⁹ Tamtéž, str. 10.

¹⁰ Tamtéž, str. 10.

¹¹ Tamtéž, str. 10.

¹² *90 let Církve československé husitské*. Sborník. Praha, 2010, str. 77.

¹³ JINDRA, Martin. *Sáhnout si do ran tohoto světa. Perzekuce a rezistence Církve československé (husitské) v letech 1938-1945*, str. 355.

¹⁴ JINDRA, Martin. *Sáhnout si do ran tohoto světa. Perzekuce a rezistence Církve československé (husitské) v letech 1938-1945*, str. 355-356.

nalezneme v příručce pro laickou práci pastorační v Církvi československé, kde on sám mimo jiné píše toto: „Smím snad říci, že jsem se zamýšlel nad duchovní a mravní situací nás všech, které nelidský proces válečný strhl do nepředstavitelné bídy těla a duše. Pod náporem strojů a bomb se hroutila díla lidské civilizace: města, vesnice, továrny i lidská obydlí ležela v troskách. Nepřátelská nenávist nás připravila o majetek a životy nejlepších českých lidí, podlomila prosperitu malého pilného národa a připravovala jeho zkázu.¹⁵“ Myslím, že toto vyjádření ukazuje nejen na silné sociální cítění, ale i hloubku víry a uvědomování si životní reality.

Podle M. Jindry v období 2. světové války, konkrétně v 1940 Dr. Otto Rutrle vyučoval praktickou teologii v soukromé škole pro bohoslovce, neboť nacisté uzavřeli Husovu fakultu¹⁶ a bylo potřeba i přes toto těžké období zachovat bohoslovecká studia. V důsledku doby bylo bohoslovecké vzdělání ve špatném stavu. Profesor Otto Rutrle rezignuje na funkci spirituála bohoslovecké koleje a odchází sloužit jako výpomocný duchovní do Prahy – Libně.¹⁷ Roku 1945 nahradil v pedagogickém sboru HČEFB¹⁸ zemřelého patriarchu A. Procházku jako suplent praktické teologie.¹⁹ Profesor Otto Rutrle byl aktivní i v ekumenickém hnutí, a to v SRC²⁰ s vědomím patriarchy Františka Kováře.²¹ V letech 1952 až 1954 zastával funkci děkana Husovy československé bohoslovecké fakulty.²² V roce 1961 oznámil patriarcha František Kovář odchod ze své funkce²³ a někteří z řad duchovních si přáli, aby se tohoto úřadu ujal profesor Otto Rutrle. Avšak jejich přání nebylo vyhověno. Novým patriarchou byl zvolen dr. Miroslav Novák roku 1961.²⁴ Otto Rutrle po činné práci odchází vyčerpán do penze a podzim svého života stráví se svou rodinou. Dne 21. listopadu roku 1976 umírá.²⁵

¹⁵ RUTRLE, Otto Dr. *Pomoc nejvzácnější*. Ústřední rada církve československé v Praze – Dejvicích, 1948, str. 5

¹⁶ *90 let Církve československé husitské*. Sborník. Praha, 2010, str. 81.

¹⁷ JINDRA, Martin. *Sáhnout si do ran tohoto světa. Perzekuce a rezistence Církve československé (husitské) v letech 1938-1945*, str. 323.

¹⁸ Husova československá evangelická fakulta bohoslovecká v Praze.

¹⁹ JINDRA, Martin. *Sáhnout si do ran tohoto světa. Perzekuce a rezistence Církve československé (husitské) v letech 1938-1945*, str. 328.

²⁰ Světová rada církve.

²¹ *90 let Církve československé husitské*. Sborník. Praha, 2010, str. 122.

²² SALAJKA, Milan. *Křesťanská víra a živá církev. Z duchovního a teologického odkazu prof. ThDr. PhDr. Otty Rutrleho*. Praha 2001, str. 11.

²³ *90 let Církve československé husitské*. Sborník. Praha, 2010, str. 102.

²⁴ *90 let Církve československé husitské*. Sborník. Praha, 2010, str. 104.

²⁵ SALAJKA, Milan. *Křesťanská víra a živá církev. Z duchovního a teologického odkazu prof. ThDr. PhDr. Otty Rutrleho*. Praha, 2001, str. 12.

Jeho život byl naplněn. Zasloužil svůj život nejen službě Bohu, ale i péči svým bratřím a sestrami. Až do konce bojoval o blaho své církve, která zápasila v tak těžké době, jako byla druhá světová válka i čas po únoru 1948. Ráda bych zmínila i významný dokument Církve československé husitské *Základy řádu duchovní péče církve československé*, který byl v roce 1947 přijat druhým sněmem (novelizován 1956, 1971 a 1994), „který k návrhu Základů řádu duchovní péče podal dr. Otto Rutrle.“²⁶

Život profesora praktické teologie CČS(H)Otty Rutrleho, byl poznamenán dvěma světovými válkami. I přesto, že žil v tak pohnuté době, dokázal kolem sebe šířit Kristovo poselství lásky a pokoje a významně zasáhnout do směřování církve.

²⁶ BUTTA, Tomáš. *Kapitoly z katechetiky. Nástin náboženské výchovy a vzdělávání*. Praha, 2012, str. 95.

3. Charakteristika náboženské výchovy podle Otty Rutrleho

V této kapitole se budu věnovat náboženské výchově v církvi ČČSH. Je tedy potřeba podotknout, že v našem případě se jedná o křesťanskou náboženskou výchovu, která má vést k poznání Ježíše Krista.²⁷

3.1. Smysl náboženské výchovy v duchu církve československé

Otto Rutrle smysl náboženské výchovy opřel o analýzu tohoto pojmu, cituji: „pod vlivem vědeckého a filosofického myšlení o náboženství bývá ‚náboženská výchova‘ chápána jako poučení o náboženství, třeba jako dokonalé poučení o náboženství po všech stránkách a ze všech hledisek.“ Z tohoto chápání může podle autora vznikat klamné nedorozumění, že k podstatě náboženské výchovy patří vzdělání v historických, filosofických a sociologických oborech. To souvisí s dalším nedorozuměním, a sice, že pedagog má děti naučit „Dějiny náboženství“ a „Filosofii náboženství.“²⁸

V náboženské výchově předně nejde o vědomostní informace o náboženství jako vědě, ale o poznání Ježíše Krista a jeho života. Jde o prohloubení víry a zakotvení ve víře. Jak říká autor Otto Rutrle: „Cílem náboženské výchovy je náboženské jednání, doprovázené náboženským prožíváním“²⁹ a východiskem je teologie. Církev je pak „jako křesťanské obecenství živnou půdou náboženské výchovy.“³⁰ Ovšem je potřeba se zamyslet, zda hodiny náboženské výchovy jsou dostatečné k poznání tohoto cíle. Aby náboženská výchova se neproměnila pouze v teorii. Před tímto nebezpečím O. Rutrle varuje.

Autor se ve své publikaci zmiňuje o „sporu“ mezi „Náboženskou výchovou a náboženskou výukou.“ Z pohledu didaktiky je náboženství chápáno jako předmět „Vědeckého poznání a filosofického myšlení.“³¹ K didaktice patří obory, jako jsou historie, sociologie a psychologie. Učitel, který si tento směr výuky bere za svůj cíl, se nedotýká oné hloubky, na kterou ukazuje křesťanský způsob života. „Domníváje se, že

²⁷ RUTRLE, Otto. *Cesta k dítěti II*, Praha. Přednášky z kursu pro učitele nedělních škol, 1950, str. 14.

²⁸ RUTRLE, Otto. *Cesta k dítěti II*, Praha. Přednášky z kursu pro učitele nedělních škol, 1950, str. 14.

²⁹ RUTRLE, Otto. *Cesta k dítěti II*, Praha. Přednášky z kursu pro učitele nedělních škol, 1950, str. 14.

³⁰ BUTTA, Tomáš. *Kapitoly z katechetiky. Nástin náboženské výchovy a vzdělávání*, Praha, 2012, str. 91.

³¹ RUTRLE, Otto. *Cesta k dítěti II*, Praha. Přednášky z kursu pro učitele nedělních škol, 1950, str. 14-15.

tak činí ve jménu objektivní pravdy filosofické nebo vědecké.“³² Pedagog je přesvědčen, že i toto poznání je stejně důležité, jako poznání Písma svatého a života podle něj.

Je zde na místě si položit otázku: O co konkrétně jde v náboženské výchově?

V náboženské výchově jde především o to, že samotný vychovávající sebe uvidí jako toho, který doprovází svěřené děti do života podle víry, bude se snažit o prohloubení náboženského života jak ve vztahu k Bohu, tak ke společnosti. Tedy hlavním úsilím vychovávajícího bude praktický život víry.³³ „Náboženská výchova“ není než jedním z nástrojů poslání církve, jednou z method.“³⁴ Díky této metodě, církev pěstuje v dětech a mladých lidech vztah k Ježíši, proto zde nehovoříme o výuce jako takové, ale předně **o výchově a poznání Božího Syna Ježíše Krista. Náboženská výchova pojímá člověka celého.** Učí přijmout víru do důsledků. Jak říká Otto Rutrle: „Nemá ničeho jiného zapotřebí, než dát se oslovit Božím slovem a otevřít se Kristovu Duchu, dát se jím vést ve všech oblastech a rozměrech lidského života, dát se vzdělávat v Kristovo tělo. Všechno ostatní bude církvi přidáno.“³⁵

O. Rutrle si klade otázku po předpokladech křesťanské výchovy svěřených dětí i po účinnosti takové výchovy. Církev československá (husitská) chce vést děti k poznání Pána Ježíše. Je nápomocna, aby děti uměly žít podle křesťanských zásad a nejen to, ale především, aby se v dětech prohloubil osobní vztah k Ježíši Kristu. A tento vztah uměly uplatňovat nejen ve svém osobním životě, ale i v životě společenském. Proto náboženská výchova není jako každý jiný obor, dodává autor: „To, čemu říkáme „náboženská“ výchova, jest prostě výchovou k životu vůbec, ve kterém zaujímá centrální místo živá skutečnost Kristova ducha.“³⁶ V celku vzato, náboženská výchova pojímá celého člověka. Nelze křesťanský způsob života oddělit od života „normálního“. Tvoří jeden celek.³⁷ Náboženská výchova je výchova, která si „Činí nárok na celého člověka, na všechny jeho život právě tak, jak Ježíš Kristus je Pánem celého života a celého člověka.“³⁸ Náboženská výchova nevede nikam, pokud je jen částečná.³⁹

³² RUTRLE, Otto. *Cesta k dítěti II*, Praha. Přednášky z kursu pro učitele nedělních škol, 1950, str. 15.

³³ Tamtéž, str. 15.

³⁴ RUTRLE, Otto. *Cesta k dítěti II*, Praha. Přednášky z kursu pro učitele nedělních škol, 1950, str. 15.

³⁵ *Svou naději jsem vkládal v Tebe*. Sborník k osmdesátinám Milana Salajky – kněze a učitele Církve československé husitské. Praha, 2008, str. 19.

³⁶ RUTRLE, Otto. *Cesta k dítěti II*, Praha. Přednášky z kursu pro učitele nedělních škol, 1950, str. 16.

³⁷ Tamtéž, str. 16.

³⁸ RUTRLE, Otto. *Cesta k dítěti II*, Praha. Přednášky z kursu pro učitele nedělních škol, 1950, str. 16.

³⁹ Tamtéž, str. 16.

3.2. Náboženská výchova a jiné vědy

Předmět náboženská výchova neboli křesťanská výchova, se ve školním systému potýkala s nemalými problémy. Profesor Otto Rutrle se zmiňuje o profesoru pedagogiky Otakaru Kádnerovi, pro kterého „Náboženství bylo jako životní víra pro něho mrtvé.“⁴⁰ Tento zmíněný profesor náboženství uznával pouze z pohledu historického a jako takový předmět jej neuznával.⁴¹ O. Kádner se zabýval „klasifikací pedagogických věd“.⁴² Měl za to, že dětem bude pouze stačit náboženství poznat v jiných předmětech, například v historii.⁴³ To mohl být zřejmě jeden z důvodů, proč se O. Rutrle **zabýval vztahem náboženské výchovy k pedagogice i jiným vědám.**

Náboženská výchova je podoborem pedagogiky a jako taková spolupracuje s jinými vědními disciplínami. Jsou jimi psychologie a sociologie. Ovšem liší se svým přístupem, který je zakotven v křesťanské víře. Jednoznačně tedy směřuje více k teologii než k pedagogice. Teologie je základ, ke kterému náboženská výchova směřuje a z ní i vychází.⁴⁴ „Náboženská výchova, založená na Kristově duchu, je výchovou christocentrickou.“⁴⁵ Tomu rozumíme tak, že středem života dítěte je osobnost Ježíše Krista. **Náboženská výchova nemůže být konána mimo církev, neboť ona se církvi zodpovídá za vedení dětí v křesťanské víře a života podle ní.** Náboženskou víru je třeba zakoušet, a proto úkolem náboženské výchovy bylo pomoci dětem vytvářet živý vztah ke Kristu. Tento živý osobní vztah byl postaven na biblickém základě. Proto se v náboženské výchově kladl důraz na biblické vzdělání. To bylo důvodem, proč i vzdělávání učitelů a vychovatelů, kteří měli toto poznání předávat dál, bylo cíleno na prohloubení biblického a teologického vzdělání.⁴⁶ Osobnost učitele a vychovatele byla velmi důležitá. Od nich se očekávala živá víra a oddanost Kristu. Taktéž mělo pro náboženskou výchovu nezastupitelné místo křesťanské společenství. Hovoříme zde o společenství v dané náboženské obci.

Otto Rutrle si kladl otázku, zda lidé v náboženských obcích byli **dobrymi příklady** pro děti a mládež. Právě v živé náboženské obci se děti měly učit nejen

⁴⁰ RUTRLE, Otto. *Cesta k dítěti II*, Praha. Přednášky z kursu pro učitele nedělních škol, 1950, str. 16.

⁴¹ Tamtéž, str. 16.

⁴² Více viz např. <https://www.phil.muni.cz/fil/scf/komplet/kadner.html>.

⁴³ Tamtéž, str. 16.

⁴⁴ Tamtéž, str. 16.

⁴⁵ RUTRLE, Otto. *Cesta k dítěti II*, Praha. Přednášky z kursu pro učitele nedělních škol, 1950, str. 16.

⁴⁶ Tamtéž, str. 17.

praktickému modlitebnímu životu, ale i životu křesťanskému tak, aby byly schopny mezi svými vrstevníky žít život praktické víry.⁴⁷ Jak důležité je společenství v náboženské obci, „podtrhl praktický teolog O. Rutrle, který to vyslovuje tímto způsobem: ‚Sbor, náboženská obec je autonomní společenství křesťanů, kteří jsou vlastními nositeli života a poslání církve, kteří se shromažďují kolem svého Pána, aby na svém místě se dávali povolati v jeho lid‘.“⁴⁸

K tomuto a již výše zmíněnému vyhovovala výuka v nedělní škole, neboť ta „má po této stránce podmínky mnohem příznivější a praktikové vědí, kterak v Nedělní škole vychovatelé vstupují mnohem snáze v osobní styk s dětmi a jak mnohem úspěšněji budují zde obecnství dětí než ve škole.“⁴⁹

Bylo potřeba dále se zabývat nejen vzděláním, duchovním životem, ale i tím, jaký byl dáván křesťanský příklad dětem, nejen v církvi samotné, ale i v jejich rodinách a kolektivech. A především mít stále na zřeteli smysl náboženské výchovy.⁵⁰ „Náboženská výchova představuje cenný zdroj vědomostí pro život člověka. O to více, že nejde jenom o teoretické vědomosti, ale o praktický křesťanský život. Je proto k náboženské výuce zapotřebí přistupovat zodpovědně a s Božím povoláním k této službě.“⁵¹

Na konec této kapitoly bych ráda použila slova profesora Otty Rutrleho, který říká: „Naznačené podmínky náboženské výchovy církve československé považujeme za záruku účinnosti výchovného úsilí ČČS v praxi.“⁵²

3.3. Křesťanská výchova vychází z Ježíšova evangelia

Vlivem dějinných událostí se lidská osobnost formuje a postupně roste. Z pohledu katechetiky,⁵³ jakožto vědy o náboženské výchově a výuce náboženství můžeme hovořit nejen o duchovním růstu, ale i růstu křesťanské osobnosti.

Bůh člověka nejdříve osloví a později povolá⁵⁴ ke konkrétnímu cíli. Takto povoláný člověk se stává Božím služebníkem⁵⁵ a rozsévá Boží slovo okolo sebe, ve svém

⁴⁷ Tamtéž, str. 18.

⁴⁸ BUTTA, Tomáš. *Pastorační péče v církvi*. Praha, 2017, str. 85.

⁴⁹ RUTRLE, Otto. *Cesta k dítěti II*, Praha. Přednášky z kursu pro učitele nedělních škol, 1950, str. 18.

⁵⁰ Tamtéž, str. 18.

⁵¹ LIGUŠ, Ján a kol. *Náboženská výchova a výuka*. Brno, 2005, str. 84.

⁵² RUTRLE, Otto. *Cesta k dítěti II*, Praha. Přednášky z kursu pro učitele nedělních škol, 1950, str. 18.

⁵³ RUTRLE, Otto. *Cesta k dítěti I*, Praha. Přednášky z kursu pro učitele nedělních škol, 1947, str. 9.

⁵⁴ RUTRLE, Otto. *Cesta k dítěti I*, Praha. Přednášky z kursu pro učitele nedělních škol, 1947, str. 9.

⁵⁵ RUTRLE, Otto. *Cesta k dítěti I*, Praha. Přednášky z kursu pro učitele nedělních škol, 1947, str. 9.

nejbližším okolí i ve své rodné zemi. Otto Rutrle kladl důraz na to, že je člověk bytostí nejen hmotnou, ale především „duchovní bytostí“ a je zasazen do určitého kontextu dějin.⁵⁶

Otto Rutrle se zamýšlel nad významem velkých osobností víry, které čerpaly z hlubokého duchovního bohatství a z kterých si dítě může vzít příklad. K tomu říká: „Boží zjevení se děje v proudu tradice, vyznačené všemi Jeho svědky, posly a proroky, kteří třeba z daleké minulosti hovoří k současnému svědomí. I prorok, jenž se bouří proti tradici a přináší plnější slovo Hospodinovo, roste z tradice a vychází z obecnství víry, poslušnosti Hospodinu, z tradice lásky k jeho zákonu. I sám Ježíš navazuje na linii prorockou, ukončenou před ním Janem Křtitelem.“⁵⁷

V Novém zákoně se setkáváme se svědky, kteří jsou v bezprostřední blízkosti Pána Ježíše. Jsou jimi učedníci. Jak píše Otto Rutrle „Učedníci udržují dále společenství Kristova ducha, vychází z apoštolského kruhu do světa, získávají Židy, Řeky, Římany a jiné národy.“⁵⁸ Obecnství církve se děje okolo Ježíše. Bez křesťanského společenství zakotveného v Kristu není dostatečného svědectví. Jak sám potvrzuje apoštol Pavel v listu Galatským.⁵⁹ Poznání Ježíše „Rozhoduje o celém pojetí, zaměření a o charakteru křesťanské výchovy.“⁶⁰ „V církvi více než ve škole se ztrácejí hranice mezi „učením“ a „životem“ mezi „slovem a „praxí“. Církev se nalézá bezprostředně ve světě, v jeho konfliktech, zápasech, tragédiích, při narození i při smrti. Tvoří základ společenství zahrnující celek života. V tom spočívají zvláštní možnosti její výchovatské práce, která má být odpovědně rozvíjena také v Církvi čs. husitské.“⁶¹ Z řečeného vyplývá, že křesťanská výchova je pro O. Rutrleho pouze tehdy křesťanskou, vychází-li z Ježíšova evangelia.

⁵⁶ Tamtéž, str. 9.

⁵⁷ RUTRLE, Otto. *Cesta k dítěti I*, Praha. Přednášky z kursu pro učitele nedělních škol, 1947, str. 3.

⁵⁸ Tamtéž, str. 3.

⁵⁹ BIBLE, *Písmo svaté Starého a Nového zákona*. Podle ekumenického vydání z r. 1985. Ekumenická rada církví v ČSSR, 1989. Ga. 1,12.

⁶⁰ Tamtéž, str. 4.

⁶¹ BUTTA, Tomáš. *Vyučování náboženství Církve československé husitské*. Theologická revue. Ročník 70, č. 1/99, str. 95.

4. Počáteční výchova v rodině

Otto Rutrle klade velký důraz na počáteční výchovu v rodině, kde se jedinec postupně seznamuje s pravdami víry.⁶² Rodiče jsou tedy prvními hlasateli křesťanské zvěsti pro své děti. Jsou tedy nenahraditelným prvkem ve výchově a posléze ve výuce svých potomků. Spolu s církví, která je živým tělem Kristovým, utvářejí živý vztah k Ježíši Kristu ve svých dětech. Profesor Otto Rutrle podtrhuje prohloubený vztah víry v rodinách.⁶³

Podle Otty Rutrleho bez živé víry⁶⁴, hlubokého vztahu ke Kristu, osobního setkání s ním je marná jakákoli snaha o dobrou křesťanskou výuku a výchovu v rodinách. Dle mého názoru křesťanští rodiče, jak jsem zmínila výše, jsou těmi, u kterých předpokládám, že se setkali osobně s Kristem. Vnímám také, že dnešní rodina prochází krizí. Tato krize se promítá i na návštěvnosti bohoslužeb, biblických hodin a dalších bohoslužebných a pastoračních činnostech církve. Nejen, že se potýkáme s malou účastí, ale i spatřujeme, že do našich sborů většinou přicházejí věřící pokročilého věku. Asi většina z nás hledá a nenachází mladší generaci a zvláště děti. Profesor Otto Rutrle se vyjadřuje takto: „Duch naší společnosti žije jinými kvalitami, než ježíšovským vztahem k Bohu a k člověku, než jeho modlitbou, službou, obětí.“⁶⁵

K poslání církve patřila i péče o rodiny. Tyto rodiny byly vedeny nejen ke Kristu, ale předně byly vzdělávány v poznání Bible i v církevní nauce. Tímto vzděláváním bylo zajištěno, že rodiče byli uschopněni své děti sami vyučovat v pravdách víry a v poznání Písma svatého a mohli se podílet na spolupráci s **nedělní školou**.⁶⁶ Nedělní škola je „Součástí obecnství církve, které do ovzduší Kristova ducha dítě vštěpuje.“⁶⁷ Podmínky nedělní školy byly uzpůsobeny tak, aby se děti stávaly součástí církevního života, poznávaly Krista a učily se vytvářet zdravé vztahy mezi sebou navzájem. Učitelé nedělní školy děti nejen doprovázeli, ale byli pro své svěřence bratry i sestrami. Plnili poslání, které bylo církvi samotným Kristem svěřeno.⁶⁸ Mezi toto poslání zejména

⁶² Tamtéž, str. 4.

⁶³ Tamtéž, str. 4.

⁶⁴ Tamtéž, str. 4.

⁶⁵ RUTRLE, Otto. *Cesta k dítěti I*, Praha. Přednášky z kursu pro učitele nedělních škol, 1947, str. 4.

⁶⁶ Tamtéž, str. 2.

⁶⁷ RUTRLE, Otto. *Cesta k dítěti II*, Praha. Přednášky z kursu pro učitele nedělních škol, 1950, str. 2.

⁶⁸ Tamtéž, str. 2.

patřilo vést „svěřené děti k Ježíši Kristu.“⁶⁹ Naučit je následovat příkladu Pána Ježíše Krista v „lásce a oddanosti k němu.“⁷⁰ Učitel nedělní školy musel být člověkem hluboké modlitby a víry. Tedy nestačilo jen vzdělání teologické a katechetické, ale velkou roli hrál jeho osobní vztah s Kristem.⁷¹ Pouze tento učitel mohl být pro rodiče určitou zárukou další náboženské výchovy a tvořil tak důležitou součást rodinné výchovy.

⁶⁹ RUTRLE, Otto. *Cesta k dítěti II*, Praha. Přednášky z kursu pro učitele nedělních škol, 1950, str. 2.

⁷⁰ RUTRLE, Otto. *Cesta k dítěti II*, Praha. Přednášky z kursu pro učitele nedělních škol, 1950, str. 2.

⁷¹ Tamtéž, str. 2.

5. Školní vyučování náboženství

V této podkapitole budu reflektovat „školní vyučování náboženství.“⁷² Tato forma vzdělávání byla podle Otty Rutrleho „dosud jedinou výchovnou činností, kterou církev pečovala o svou nejmladší generaci.“⁷³ Tyto hodiny náboženství, které byly ve státních školách církvi umožněny,⁷⁴ se mnohým mohly zdát jako dostačující k předávání pravd víry, avšak opak byl pravdou. Církev byla za tuto možnost výuky náboženství státu vděčná,⁷⁵ ale sám autor ji viděl jako málo dostačující. A to z několika důvodů:

- K výuce náboženství bylo požadováno i dostatečné vzdělání, které jak píše, mnozí katecheté neměli.⁷⁶
- Nedostačující osnovy výuky.
- Vliv racionalismu, didaktického materialismu a nedostatečný zřetel k osobnosti žáka.⁷⁷

O. Rutrle vystihl podstatné problémy, které v praxi řešíme i my dnes. Vzdělání je celkově na lepší úrovni, ale jednoznačně chybí dostatečný zřetel k osobnosti dítěte, který se projevuje nedostatečným vzděláním v nejnovějších přístupech k dítěti. Můžeme tedy vidět, že duchovní a katecheté se v praxi setkávali s podobnými problémy. I dnes se setkáváme s racionalismem, který chce víru člověka posunout na okraj. Otto Rutrle upozorňuje i na fakt, že cílíme spíše na znalosti než na rozvíjení celé osobnosti dítěte, včetně hodnotové orientace i celkového pohledu na svět. Odkazuje na myšlenku Josefa Hendrycha, který píše: „Pedagog bude klásti dnešní škole otázku, v čem vidí smysl své práce a k jakému cíli dítě vede. Postačí pro život člověka ona školská nauka, kterou se dítě sytí? Pro které ideály v budoucnosti zaplane, pro jaké hodnoty se rozhodne, jak se bude dívat na život?“⁷⁸

K tomuto úryvku bych ráda dodala, že mnozí nejenom duchovní a katecheté, ale i křesťanští rodiče i mnozí ateističtí rodiče si tyto a podobné otázky kladou a to zvláště

⁷² RUTRLE, Otto. *Cesta k dítěti I*, Praha. Přednášky z kursu pro učitele nedělních škol, 1947, str. 4

⁷³ RUTRLE, Otto. *Cesta k dítěti I*, Praha. Přednášky z kursu pro učitele nedělních škol, 1947, str. 4

⁷⁴ „Změna politických poměrů v roce 1948 hluboce poznamenala rozvíjející se práci ČČS(H) ve školách. Byl vydán nový školský zákon č.95/1948 Sb, kterým se dostává vyučování náboženství a jeho vyučující do pevnějšího spojení se státním školským úřadem. Do té doby byla náboženská výuka v kompetenci církve“. *Náboženská výchova a výuka*. Brno, 2005, str. 123.

⁷⁵ Tamtéž, str. 4.

⁷⁶ Tamtéž, str. 4.

⁷⁷ Tamtéž, str. 4-5.

⁷⁸ RUTRLE, Otto. *Cesta k dítěti I*, Praha. Přednášky z kursu pro učitele nedělních škol, 1947, str. 6.

v dnešní době, kdy materialismus a egoismus se vkrádá nejenom do našich škol, ale i do veřejných institucí.

Školní výuka nesleduje podle O. Rutrleho tolik kvalitu osobnosti, jako spíše řeší vědomosti žáků. Výchova žáků je odkázaná na soukromou iniciativu učitelů a vychovatelů.⁷⁹ To znamená, že na konkrétním učiteli je, jak se zachová v dané situaci žáka. Zda učitel bude pohlížet na celkovou žákovu osobnost, nebo jen na jeho vědomosti.

Náboženská výchova v církvi vidí žákovu osobnost v jiném světle. Předně jako bytost jedinečnou, která se musí rozvíjet. Dívá se na žáka z pohledu Písma svatého. Učí lásce ke Kristu, k druhým lidem i k církvi, jako tělu Kristovu.⁸⁰

Zde se dostáváme k otázce, kterou si klade profesor Otto Rutrle, říká: „Činíme při školní výuce dosti, abychom **pomoc k víře dítěti** přinášeli?“⁸¹ Jedna z důležitých činností církevního společenství, jak jsem se již výše zmínila, je výuka náboženství. Otázkou však zůstává, jak správně přistupovat k tomuto předmětu? Stačí náboženské vyučování ve školách, nebo v této výuce „pokračovat“ na půdě daného církevního společenství? Souhlasím s tím, že výuka, která probíhá na školní půdě, je svým způsobem nedostatečná, je potřeba ji prohlubovat i v církevním společenství.⁸² Neboť učitel, který hlásá svým žákům zvěst o Kristu, nemůže žít bez společenství Kristovi církve. Společenství stmeluje, dává dohromady ty, kteří přijali Krista do svého života. Jak je psáno: „Učitel ztrácí rozhodujícího činitele náboženské výchovy – vliv obecnství církve na víru dítěte.“⁸³ **Výuka ve škole nestačí k upevnění víry, je potřeba, aby se dítě setkalo s křesťanskou zbožností jako s realitou.**⁸⁴ Je velmi důležité pro každého křesťana, tedy i pro dítě žít spolu s církví.

Pokud mluvíme o výuce náboženství na školách v době po první světové válce, měli bychom si připomenout výnos ministerstva školství a národní osvěty: „Podle výnosu ministerstva školství a národní osvěty č. 5125 z 9. května 1919 přestává být účast dítěte na životě církve něčím výchovně potřebným a nutným, jsouc zůstavena dobrovolnému rozhodnutí dítěte.“⁸⁵ Výuka náboženství byla omezena pouze na „vědní obor“. Církevní společenství umožňovalo a nadále dítěti umožňuje hlubší poznání

⁷⁹ Tamtéž, str. 6.

⁸⁰ Tamtéž, str. 6.

⁸¹ RUTRLE, Otto. *Cesta k dítěti I*, Praha. Přednášky z kursu pro učitele nedělních škol. 1947, str. 6.

⁸² Tamtéž, str. 6-7.

⁸³ RUTRLE, Otto. *Cesta k dítěti I*, Praha. Přednášky z kursu pro učitele nedělních škol. 1947, str. 7.

⁸⁴ Tamtéž, str. 7.

⁸⁵ RUTRLE, Otto. *Cesta k dítěti I*, Praha. Přednášky z kursu pro učitele nedělních škol. 1947, str. 7.

náboženského života, jak píše Otto Rutrle.“ Živnou půdou náboženské výchovy je křesťanské obecenství.“⁸⁶ Vzhledem k tomu, že výuka náboženství byla na školách omezena pouze na vědní obor, bylo důležité ji propojit s životem v náboženské obci.⁸⁷ Tak nejlépe může růst poznání Krista a posléze víra, která se bude postupně prohlubovat. S prohlubováním křesťanské víry souvisí i cit. Jím rozumíme „vnitřní prožitek předmětného světa či (v mezilidských vztazích) prožitek druhého člověka v jeho specifické odlišnosti vyúsťující do subjektivního pohnutí (Emoce): proto je cit podstatnou složkou náboženství. Absolutizace tohoto hlediska v rámci tzv. citového náboženství přehlíží skutečnost, že pravé náboženství je založeno na racionálně přístupném slovu o sobě vypovídajícího Boha a že racionální odpověď ve formě uznání této dispozice nemůže být vypuštěna z podstaty pravého náboženství.“⁸⁸

Z myšlenek O. Rutrleho je zřejmé, že výuku náboženství ve škole viděl v těsném propojení nejen se vzděláváním na půdě církve, ale se samotnou ekleziologií.

⁸⁶ SALAJKA, Milan. *Křesťanská víra a živá církev*. Z duchovního odkazu prof. ThDr. PhDr. Otty Rutrleho. Praha, 2001, str. 124.

⁸⁷ Tamtéž, str. 8.

⁸⁸ RAHNER, Karl, VORGRIMLER, Herbert. *Teologický slovník*. Praha, 2009, str. 76.

6. Výuka v nedělní škole

V této kapitole se zaměřím na specifika výuky v nedělní škole, která byla pro teologii O. Rutrleho zásadní.

6.1. Stav výuky v nedělní škole v době Otty Rutrleho

Jakým způsobem pečovat o děti a mládež v Církvi československé se zabývali i účastníci čtvrtého zasedání druhého řádného sněmu Církve československé: „Čtvrté zasedání II. řádného sněmu v církve československé přijalo v „Základech řádu duchovní péče církve československé“ také směrnice pro **duchovní péči o děti mimo školu na půdě náboženské obce.**“⁸⁹

Jednou z duchovenských činností církve byla výuka v tzv. **nedělní škole.**⁹⁰ Hlavním jejím propagátorem v ČČSH byl Dr. Rudolf Hovádek, farář Církve československé v Praze - Žižkově.⁹¹ Nedělní škola byla Církví československou přijata poměrně kladně. Ovšem byla zde obava, že ustoupí do pozadí liturgické prožívání dětí. Myslí se patrně na to, „zda obecnství kultického prožívání nebude nahrazeno rozumovým prvkem učebním a zda nebudou nedělní školou položeny překážky zvykové inhibici pozdější potřeby účasti na bohoslužbách církve.“⁹² To byla závažná otázka, kterou si O. Rutrle kladl, protože si zřejmě plně uvědomoval, že nedělní škola má své didaktické zajímavosti přizpůsobené rozumu dítěte, zatímco bohoslužebné dění není přizpůsobeno na míru dětem (nejedná-li se o rodinnou bohoslužbu), ale děti se ji učí chápat v postupných krocích a na základě prožitku.

Mohli bychom říci, že **nedělní škola** vznikla z potřeby laiků, kteří toužili hlouběji žít se svou náboženskou obcí. Toužili se více dozvědět o Písmu svatém. Chtěli se

⁸⁹ RUTRLE, Otto. *Cesta k dítěti I*, Praha. Přednášky z kursu pro učitele nedělních škol. 1947, str. 8.

⁹⁰ „Nedělní škola měla původně sociální a diakonické zaměření. Založil ji roku 1780 Robert Raikes. Každou neděli se uskutečňovalo pro zanedbanou mládež vyučování ve čtení a v základech křesťanského náboženství. Vyučování bylo koncipováno jako náhrada za chybějící školní vyučování. Toto výchovné zařízení se postupně utvářelo směrem k čistě náboženské škole, když v Anglii začaly se lepšit školské poměry. V severní Americe se jednalo naproti tomu o čistě biblickou školu. Tam byl podstatný podíl svobodných církví na rozšíření Nedělních škol. Tyto církve nekladly takový důraz na liturgickou formu jako na zvěstování a vyučování. Hnutí Nedělních škol se rychle rozšířilo do Evropy, zvláště v Německu se bohatě rozvinulo. Tam má také původ označení „dětská bohoslužba (Kindergottesdienst)“. „První nedělní škola u nás byla založena v Krabčicích u Roudnice roku 1864. Mezi významné představitele hnutí Nedělních škol u nás patří evangeličtí faráři Ludvík Bohumil Kašpar, František Kučera, František Bednář, Adolf Novotný a další“.

LIGUŠ, Ján a kol. *Náboženská výchova a výuka*. Brno, 2005, str. 126-127.

⁹¹ Tamtéž, str. 8.

⁹² RUTRLE, Otto. *Cesta k dítěti I*, Praha. Přednášky z kursu pro učitele nedělních škol, 1947, str. 8.

spolupodílet na životě liturgickém a pastoračním. Na druhé straně náboženská obec viděla jako velmi potřebné, aby laici a zvláště děti byli vedeni k spoluúčasti na jejím životě. Tímto se vytvářelo mezi náboženskými obcemi společenství, které postupně rostlo. Předně zde nešlo tolik o vědecké bádání, ale o „uplatnění dojmů, zkušeností a zážitků více, než působení na pojmové myšlení.“⁹³

K formování dítěte ve zralého křesťana napomáhá tedy nejen liturgický život církve, ale i pravidelné vzdělávání se v Písmu svatém a života podle něj. Neboť víra klade určité nároky na křesťanovu osobnost. A tyto nároky křesťan může snáze zvládat právě ve společenství církve. Snahou nedělní školy bylo připravit děti do života a pomoci jim, aby byly dobrými lidmi a křesťany.⁹⁴

Shrneme-li hlavní důrazy O. Rutrleho o nedělních školách, měly napomáhat k prohlubování vztahů mezi lidmi, naučit praktickému životu podle víry a vzdělávat v nauce církve. Jako každá pedagogická a pastorační činnost i nedělní škola měla své uspořádání. Sám Otto Rutrle o něm říká: „také forma nedělní školy musí vyrůstati z autentického prožití Kristova ducha v československé církvi, ale nesmí se uzavíratí oněm methodám a způsobům, jež vyzkoušela křesťanská církevní tradice anebo požadavkům moderních výsledků přínosu pedagogicko-didaktického zkoumání.“⁹⁵ K těmto moudrým slovům bych jen ráda podotkla, že v určitých situacích je dobré jít po „vyšlapané cestě“ církevní tradice, ale není na „škodu“ se umět odvážit jít svou cestou, jak to ukázal O. Rutrle, a tím předběhl do jisté míry dobové křesťanské myšlení.

6.2. Úkoly nedělní školy

Jaký byl hlavní úkol neboli poslání nedělní školy? Předně šlo o to, aby se žáci nedělní školy naučili konfrontovat svůj život se životem Krista. Aby jejich víra byla opravdová, plodná a aktivní.⁹⁶ Žáci nedělní školy byli připravováni na reálný život. Učili se, jak zvládat různá životní úskalí s vědomím, že Kristus je nejen s nimi a neopustí je, ale i s vědomím, že On musel též procházet nelehkými životními situacemi. „Jak

⁹³ RUTRLE, Otto. *Cesta k dítěti I*, Praha. Přednášky z kursu pro učitele nedělních škol, 1947, str. 8.

⁹⁴ RUTRLE, Otto. *Cesta k dítěti I*, str. 30.

⁹⁵ RUTRLE, Otto. *Cesta k dítěti I*, Praha. Přednášky z kursu pro učitele nedělních škol, 1947, str. 9.

⁹⁶ Tamtéž, str. 19.

spolupůsobiti na růst dítěte, jak uplatniti vliv na jeho smyšlení, na jeho sociální vztažnosti, aby křesťanství se jemu a v něm stalo věcí života?“⁹⁷

Tuto otázku si nekladla pouze nedělní škola, ale celá křesťanská společnost.

Nedělní škola si vytyčila za své hlavní poslání ve výchově a vedení dětí **tyto cíle, které zároveň rezonovaly se způsoby práce s dětmi:**

- A) Vést děti k upřímnému vztahu k Bohu a lásce k Písmu svatému. Vztah k Bohu a k Písmu svatému jim měl pomoci k tomu, aby se ve svém životě řídily evangelijními pravdami. Jednoduše si zamilovaly Krista.⁹⁸
- B) Nedělní škola si kladla také za cíl, pomoci dětem po praktické stránce. Hluboký vztah ke Kristu, který si děti postupně v nedělní škole osvojily, jim měl pomoci zvládat nejen těžkosti v dětském věku, ale posléze i v dospělosti. Postupem věku děti nabývaly osobní životní zkušenosti. I ty jim měly pomoci postavit se čelem k problémům, které život přináší.⁹⁹

Těmito postupy se nedělní škola chtěla vyhnout „jednostrannosti didaktického racionalismu i didaktického materialismu.“¹⁰⁰ Didaktický racionalismus kladl důraz na schopnosti rozumového vnímání a zkresloval náboženský pohled. Didaktický materialismus směřoval k zapamatování různých pouček. Tyto dva fenomény vedly k tomu, že se dítě naučilo učivo, které od něj učitel vyžadoval, ale nevedlo k hlubšímu pochopení látky. Učení samo o sobě nevedlo k praktickým znalostem.

A právě v nedělní škole tomu mělo být jinak. Pojmout výuku tak, aby ji dítě umělo využít v běžném životě. Abychom se však nemýlili, i v nedělní škole se děti musely učit různé poučky. Tyto poučky byly smysluplné, pakliže byly vysvětleny srozumitelným způsobem a to osobou nejen vzdělanou v daném oboru, ale i zakotvenou ve víře v Krista. Uvedu příklad: Žáci se učili i pravdám víry. Avšak jejich význam mohli pochopit tehdy, až se s nimi dokázali ztotožnit a tím jim měli pomoci učitelé, o kterých se předpokládalo, že pravdy víry nejen znají, ale že podle nich i žijí. Učitelé měli být příkladem pro své žáky, nejen po teoretické stránce, ale i po té duchovní.¹⁰¹

⁹⁷ RUTRLE, Otto. *Cesta k dítěti I*, Praha. Přednášky z kursu pro učitele nedělních škol, 1947, str. 19.

⁹⁸ Tamtéž, str. 20.

⁹⁹ Tamtéž, str. 20.

¹⁰⁰ RUTRLE, Otto. *Cesta k dítěti I*, Praha. Přednášky z kursu pro učitele nedělních škol, 1947, str. 20.

¹⁰¹ Tamtéž, str. 20.

Co tedy vyplývá z cílů, které si vytyčila nedělní škola CČSH? Život podle evangelia, vyučující, kteří žijí podle víry, výuku v laskavém prostředí, učení se praktické službě druhým a vedení k zodpovědnosti k sobě i k druhým lidem. Osobnost učitele měla nezastupitelné místo v nedělní škole a jasný apel: „učitel nedělní školy povede své děti nejprve k osobnosti Ježíše Krista.“¹⁰²

Osobnost učitele je vzorem i činem, měl být na něm vidět obraz Ježíše Krista, jeho chování a jednání. Tento přístup učitele k žákům, vyžadoval velkou sebekázeň a lásku ke Kristu. „Metoda, kterou učitel Ježíše Krista dětem činí blízkého a staví ho před ně jako jejich Pána, navazuje bezprostředně na Písmo. V Písmě nachází učitel i dítě svět, který žije svůj život před Hospodinem.“ Toto vysvětluje mnohé. Nedělní škola své žáky učila se nejen přiblížit ke Kristu, ale i ztotožnit se s ním. V Písmu svatém dítě mělo nalézt vzor pro své jednání. Bylo také důležité dětem klást před oči vzory křesťanského života, aby tak viděly, že nejsou samy, kdo následují Krista.¹⁰³ Osobnost učitele „Koná i funkci staršího bratra.“¹⁰⁴ Byl nápomocen svým svěřencům při různých situacích, naslouchal jim a pomáhal. Připravoval je k přijetí svátostí a v neposlední řadě spolupracoval s rodinou.¹⁰⁵ Učitelé nedělních škol se snažili, aby z jejich žáků vyrostli nejen samostatní jedinci, ale předně lidé milující Krista a opírající se o jeho slovo.

6.3. Hlavní prvky nedělení školy

Otto Rutrle viděl jako velmi důležité prožívání **náboženského života podle ducha Kristova**. On sám říká: “Živý Kristův duch se má v náboženské zkušenosti zmocnit účastníka liturgie a v obecenství bratří a sester vésti ho k Bohu v životě.”¹⁰⁶ V nedělní škole šlo především o to, aby živá víra zasahovala a prohlubovala jednotlivce. Šlo o aktivní účast na životě církve.

Ptáme-li se, jak měla vypadat výuka nedělních škol a jaké hlavní prvky měly tvořit podstatu její výuky, O. Rutrle formuluje jednoznačně tyto:

¹⁰² RUTRLE, Otto. *Cesta k dítěti I*, Praha. Přednášky z kursu pro učitele nedělních škol, 1947, str. 22.

¹⁰³ Tamtéž, str. 22.

¹⁰⁴ RUTRLE, Otto. *Cesta k dítěti I*, Praha. Přednášky z kursu pro učitele nedělních škol, 1947, str. 23.

¹⁰⁵ Tamtéž, str. 23.

¹⁰⁶ RUTRLE, Otto. *Cesta k dítěti I*, Praha. Přednášky z kursu pro učitele nedělních škol, 1947, str. 9.

- Jejím hlavním cílem bylo pastorační úsilí, které samozřejmě obsahovalo i prvky: „kultické, liturgické i prvky duchovní péče individuální, po případě skupinové.“¹⁰⁷
- Výuka v nedělní škole se měla zaměřovat na dětskou osobnost, která měla být plně respektována, mělo být zohledněno prostředí, ze kterého dítě vychází a ve kterém se pohybuje. Měla brát ohled na mentální dispozice dítěte a jeho vzdělání. Předně tu šlo o výchovu a výuku dítěte, ovšem ne podle školního systému.¹⁰⁸ “Nedělní školou má hýbat dynamismus dětského života; její ovzduší má zářit důvěřivou láskou a uctivě přátelskými vztahy učitele a dětí v jednom obecnství pod vedením jednoho společného Pána.¹⁰⁹
- Nedělní školy byly tvořeny skupinkami dětí pod vedením zkušeného kantora. Tyto skupinky se učily jak zacházet s Písmem svatým, rozjímalý nad biblickými texty a posléze se zamýšlely, jak podle nich žít. Otto Rutrle o tom hovoří jako o „**meditativním skloněním se nad Písmem**,¹¹⁰ které mělo vést k prohlubování osobního vztahu s Kristem¹¹¹ a učit pravé „misijní a evangelizační“¹¹² činnosti. Dnes bychom řekli, vyjít z bran našich sborů ven mezi lidi.
Shrňme si prvky, které měla mít nedělní škola podle profesora Otty Rutrleho: “Liturgický, pastorační, prvek kanonický, /společenský/ s analogií rodinného uspořádání a s příležitostí pro uplatnění vztahů lásky, služby, úcty, oběti, přátelství a prvek vůdcovský v osobnosti naplněné Kristovým duchem, která by mezi dětmi konala službu pomoci víře.“¹¹³

Dnes bychom řekli, že účastníci nedělní školy se snažili o prohloubení vztahu ke Kristu a Písmu svatému, k vzájemnému bratrskému a sesterskému soužití a misijní činnosti. Jejich snaha se ubírala cestou prohloubení vzdělávání se ve své mateřské církvi.

¹⁰⁷ RUTRLE, Otto. *Cesta k dítěti I*, Praha. Přednášky z kursu pro učitele nedělních škol, 1947, str. 9.

¹⁰⁸ Tamtéž, str. 9.

¹⁰⁹ RUTRLE, Otto. *Cesta k dítěti I*, Praha. Přednášky z kursu pro učitele nedělních škol, 1947, str. 9.

¹¹⁰ RUTRLE, Otto. *Cesta k dítěti I*, Praha. Přednášky z kursu pro učitele nedělních škol, 1947, str. 9.

¹¹¹ Tamtéž, str. 9.

¹¹² RUTRLE, Otto. *Cesta k dítěti I*, Praha. Přednášky z kursu pro učitele nedělních škol, 1947, str. 9.

¹¹³ RUTRLE, Otto. *Cesta k dítěti I*, Praha. Přednášky z kursu pro učitele nedělních škol, 1947, str. 10.

6.3. Struktura vyučování v nedělní škole

Z výše uvedeného vyplývá, že nedělní škola měla mít zhruba tento tvar:

1. zpěv
2. modlitba
3. vyhlášení společného textu pro práci ve skupinách
4. rozjímání a práce s textem
5. Večeře Páně
6. rozhovory
7. společný zpěv
8. krátká promluva na zadaný text
9. modlitba s požehnáním.¹¹⁴

¹¹⁴ Tamtéž, str. 10.

7. Katecheti a význam křesťanského obecnství pro její práci

7.1. Význam katechetů v církvi

V pozdějších letech se v církevním prostředí často s vděčností vzpomínalo na výuku v nedělní škole, která přinášela dětem kvalitní výchovu, bezpečné prostředí, kde se děti mohly vzdělávat nejen v pravdách víry ale prožívat i křesťanské společenství. Především se vzpomínalo na kantory, kteří nejen s láskou, ale s přiměřeným respektem připravovali děti na úskalí života.¹¹⁵ Ti, kteří ve svém dětství prošli péčí nedělní školy, věděli, jak důležitá je hluboce zakořeněná osobnost vychovatele ve víře, neboť ta byla podstatnou její částí. Hluboce a upřímně věřící vychovatel dokázal svým příkladným životem mnohé. Působil na dětskou duši. A když dítě vyrostlo v dospělého člověka, dokázalo žít plnohodnotný křesťanský život. Umělo křesťanské hodnoty předávat dál a vzpřímeně se postavit k životním zápasům.¹¹⁶

Do nedělní školy nepřicházely děti pouze z křesťanských rodin, ale i z nekřesťanského prostředí. Tyto děti neměly o Pánu Ježíši a církevním prostředí žádné představy. Ve svých rodinách byly vychovávány bez víry. Avšak po příchodu do nedělní školy pomalu poznávaly křesťanské hodnoty. Byly vedeny „k projevům zbožnosti“¹¹⁷ a jejich postupně utvářející se víra byla konzultována s kantory. Pro samotné kantory bylo náročnější s těmito dětmi pracovat, neboť víru teprve získávaly, nebyly v ní vychovávány. Díky jejich trpělivosti se postupně dařilo dětem víru předávat.¹¹⁸

Již v předchozích kapitolách jsem se zmínila o tom, jak nedostatečné pro celkový spirituální rozvoj dítěte bylo vyučování náboženství ve škole. Jednoduše, tato výuka náboženství nestačila, neboť chyběl přímý kontakt s církevním společenstvím, které dítěti dodávalo určitou jistotu a zakotvení ve víře. Co dále v hodinách náboženství ve škole chybělo? To souvisí právě s charakteristikou katechetů a jejich schopností propojit předávané znalosti a žitou víru dítěti.

O. Rutrle o tom píše toto: „nedostává se jim náboženského výchovného prostředí v pravé podobě a v reálné existenci.“ Je třeba si uvědomit, že prostředí školy je odděleno

¹¹⁵ Tamtéž, str. 24.

¹¹⁶ Tamtéž, str. 24.

¹¹⁷ RUTRLE, Otto. *Cesta k dítěti I*, Praha. Přednášky z kursu pro učitele nedělních škol, 1947, str. 25.

¹¹⁸ Tamtéž, str. 25.

od „denního života.“ Autor byl přesvědčen, že „výchovní instituce nedělní školy se daleko více může přiblížit výchovným požadavkům pedagogiky budované na principech křesťanské teologie, než je tomu u dosavadního způsobu náboženské výchovy školní.“¹¹⁹

Tedy shrnu-li, církev byla vděčná, že mohla učit náboženství ve školách, avšak viděla lepší přínos vyučovat náboženství na půdě církevního společenství. Hlavním jejím důvodem bylo, že měla přímý přístup **přes své katechety** k dětem. Měly také lepší příležitost zapojit se do života církve. Tato vzájemná spolupráce vytvářela osobní vztahy mezi dětmi a církevními pracovníky.¹²⁰ Tím, že církev realizovala nedělní školu, podílela se na výchově svěřených dětí prostřednictvím svých katechetů. Její výchovné metody byly předně zaměřeny na pracovní skupiny, na bohoslužebný život a život spolu s náboženskou obcí.¹²¹

7.2. Katecheta pomáhá budovat skutečné společenství

Církevní společenství nebylo izolovaným společenstvím. Proto děti v tomto prostředí **nebyly odtrženy od reálného života**, jak tomu bylo při výuce náboženství ve školách. Děti měly možnost konfrontace základních otázek lidského života. K této konfrontaci docházelo v oněch pracovních skupinách, kdy děti řešily životní situace ve svém prostředí, doma, s kamarády i ve škole a spolu s kantorem se učily na tyto situace nahlížet z křesťanského pohledu. Tato činnost vyžadovala velké úsilí od kantorů. Snažili se motivovat děti, aby se naučily spolu vycházet, respektovat jeden druhého, odpouštět si a naslouchat si. „Dítě ve skupině má získati dojem - nikoli že odešlo ‚do školy‘, ale, že rozšířilo svůj rodinný, společenský kruh o několik bratří a sester, kteří společně hovoří, řeší a konají to, co jindy myslí a konají na ulici, s rodiči, při zábavě a práci.“¹²²

V nedělní škole se učitelé snažili o to, aby mezi dětmi vládlo přátelství a porozumění. Taktéž „mají vládnout skutečné vztahy křesťanského pospolitého života.“¹²³ Děti se měly naučit jeden pro druhého být sestrou či bratrem v Kristu Ježíši.¹²⁴

Nedělní škola zapojovala děti jak do liturgického shromáždění, které se stalo neodmyslitelnou součástí jejího působení, tak i do pracovních skupin ve kterých se děti

¹¹⁹ RUTRLE, Otto. *Cesta k dítěti I*, Praha. Přednášky z kursu pro učitele nedělních škol, 1947, str. 25.

¹²⁰ Tamtéž, str. 25.

¹²¹ Tamtéž, str. 26.

¹²² RUTRLE, Otto. *Cesta k dítěti I*, Praha. Přednášky z kursu pro učitele nedělních škol, 1947, str. 26.

¹²³ RUTRLE, Otto. *Cesta k dítěti I*, Praha. Přednášky z kursu pro učitele nedělních škol, 1947, str. 26.

¹²⁴ Tamtéž, str. 26.

učily vzájemné spolupráci a toleranci. Po stránce pedagogické, vedla děti „k samým pramenům zbožnosti.“ Nedělní škola vedla děti k tomu, aby se **rozdělily s druhými o prožívání své víry**. Aby nezůstávaly v zajetí svého subjektivismu a individuality. Úloha nedělní školy spočívala také v tom, že dítě si uvědomovalo **sounáležitost s církví** a také, že patřilo do jejího společenství. V dětech bylo pěstováno vědomí, že Bůh, který je **Otec všech**, stvořil tento svět pro každého člověka. Děti se pod vedením zkušených a zbožných kantorů **naučily mít citovou vazbu k církvi**, stály za ní a nebály se hájit svou vírou. Byly si vědomy toho, čím pro ně církev je, že „jedině církev mne obohacuje vrcholnými poklady pro duši a pro srdce vírou v Boha, náboženstvím.“¹²⁵

Součástí nedělní školy byla živá náboženská obec. V této živé obci dítě mohlo vidět sesterství a bratrství. Modlitební život dospělých byl pro ně vzpruhou a posilou v jejich modlitebním zápase. Otto Rutrle upozorňuje na to, aby dospělí příliš nepřipomínali dětem, že jsou jen „děti“ a tomu, či onomu ještě nerozumí. Naopak by bylo velmi dobré, kdyby se děti zapojily do života své náboženské obce a třeba jim byl svěřen i nějaký úkol.¹²⁶

Děti nedělní školy byly zapojovány nejen do náboženských aktivit své obce, ale i „veřejných vystoupení.“ Mezi tato vystoupení patřily „den nedělní školy, neděle mládeže, neděle Bible apod.“ Velmi oblíbené byly „besídky, výroční shromáždění, přijímání nových členů a rozloučení se s odcházejícími, veřejné ohlášení celoročních výsledků apod.“¹²⁷ Děti byly plnohodnotně zapojovány do života své náboženské obce. Byly jim svěřovány úkoly a ony je plnily.

7.3. Vzorem je duchovní i členové Rady starších

Zde jen doplním, že příkladné plnění povinností, které byly svěřeny členům Rady starších, mělo vést děti k tomu, aby i ony si své povinnosti, které jim byly svěřeny, řádně plnily. Čestný život členů Rady starších dané náboženské obce přispíval k tomu, aby děti chtěly vést také čestný život. Což povzbuzovalo k jiným hodnotám, než znal okolní svět. Neměli bychom zde opomenout osobnost farářovu, neboť ta hrála velkou roli ve vedení

¹²⁵ RUTRLE, Otto. *Cesta k dítěti I*, Praha. Přednášky z kursu pro učitele nedělních škol, 1947, str. 27.

¹²⁶ Tamtéž, str. 28.

¹²⁷ RUTRLE, Otto. *Cesta k dítěti I*, Praha. Přednášky z kursu pro učitele nedělních škol, 1947, str. 28.

nejen náboženské obce, ale i svěřených dětí. Jeho úkolem bylo ukazovat na Ježíše a vést k němu děti. Jeho život měl být bezúhonný a pravdivý.¹²⁸

7.4. Vlastnosti katechetů – učitelů nedělních škol

Pro správnou funkčnost nedělní školy bylo potřeba zajistit kvalitní pedagogický sbor. Tito pedagogové byli pečlivě vybíráni. Pedagogy nedělní školy se neměli stát lidé, kteří rádi prosazovali své ego, ale naopak lidé, kteří chtěli pracovat s dětmi a byli ochotni pro jejich výchovu i obětovat svůj volný čas. Měli to být lidé vzdělaní a zbožní. „Učitel bude svým svěřencům vzorem, autoritou, přítelem, rádcem, pomocníkem.“¹²⁹ Učitel nedělní školy byl „mostem“ mezi rodinou a náboženskou obcí. Byl tím, kdo vedl děti na cestě za Pánem. Na druhé straně byl člověkem, který uměl se svými svěřenci si i hrát. Byl jim na blízku, jako jejich starší bratr. Řešil s nimi jejich problémy, pochybnosti, různá zklamání, ale i radostné chvíle.¹³⁰

7.5. Učitel nedělní školy jako pracovník církve

V samém úvodu bych připomněla, že učitel nedělní školy musel mít teologické a pedagogické vzdělání. Neboť nebyl pouze učitelem v pravém slova smyslu, ale byl i tím, který vychovával a mnohdy se stával i duchovním rádcem dětí. Nedělní škola byla úzce spojena s rodinou, jak jsem již výše zmínila. Rodina je základ pro výchovu nejen náboženskou, ale i mravní a společenskou. Úzká spolupráce církve s rodinou byla tedy jádrem nedělní školy.

Jan Blahoslav ve své definici plně vystihuje poslání služebníka „v církvi Kristově“ a uvádí v ní, jaké znaky by takový služebník měl mít: „Osobní, dobrovolné a radostné rozhodnutí víry, poslušnoství Ježíši Kristu ve svědomí i ve všem praktickém díle v církvi, nesobecká a láskyplná ochota k službě mezi lidmi v církvi.“¹³¹ Je správné, pokud práci křesťanských církevních pracovníků nazveme službou. Vždyť i Kristus učil své následovníky, aby nepanovali, ale aby sloužili.¹³² Tito sloužili dětem, je přiváděli ke Kristu, učili je v modlitbě hovořit s Bohem, mít rády své spolužáky, vedli je k lásce

¹²⁸ Tamtéž, str. 29.

¹²⁹ RUTRLE, Otto. *Cesta k dítěti I*, Praha. Přednášky z kursu pro učitele nedělních škol, 1947, str. 29.

¹³⁰ Tamtéž, str. 30.

¹³¹ RUTRLE, Otto. *Cesta k dítěti II*, Praha. Přednášky z kursu pro učitele nedělních škol, 1950, str. 3.

¹³² Tamtéž, str. 3.

k církvi i k ostatním lidem. Důležité bylo jejich osobní povolání.¹³³ Byli Kristem pověřeni k této záslužné činnosti. Neboť církevní pracovník a učitel nedělní školy „Nepřichází mezi lid, aby učil svým názorům vyčteným z mnoha knih, nebo vyspekulovaným. On přijímá pravdu Boží, kterou mu Bůh v Ježíši Kristu daruje; té učí, ji hlásá, v jejím jménu slouží.“¹³⁴ „Církevní pracovník opatruje dílo, které je mu svěřeno.“¹³⁵ Bylo velmi důležité, aby tito lidé byli hluboce zakořeněni ve víře, po té se teprve mohli stát dobrými učiteli a vychovateli dětí a mládeže. Otto Rutrle ve svém spise pro učitele nedělních škol, podtrhuje důležitost služby a zakořenění v Kristu. Podkládá tuto skutečnost texty Písma svatého a příklady Božích služebníků, jako byli J. A. Komenský nebo Jan Blahoslav. Toto povolání, které nebylo vždy jednoduché, vyžadovalo od učitelů nedělních škol mnoho úsilí, zvláště plné nasazení i oběti. Vždyť hlásali evangelium Kristovo.¹³⁶

„Církevní pracovník koná celou svou osobností veliké ministerium Christi.“ Je tím, kdo své svěřence vychovával, učil v poznání Pána, kdo se s nimi modlil a také se svým způsobem stával misionářem - „vším tím pomáhá dílu Božímu skrze Krista ve světě.“¹³⁷ Cílem církevního pracovníka bylo přivádět druhé ke Kristu, nevázat svěřené ke své osobnosti. O. Rutrle si je vědom, že Pán Ježíš je tím, kdo uděluje dar víry a poznání. Sám sebe vnímal jako prostředníka mezi Bohem a svěřenými žáky: „jsme tedy posly pro Krista, jakoby vás Bůh skrze nás napomínal.“¹³⁸

Zájemci o výchovu dětí měli být nejdříve hluboce zakořeněni ve víře, měli prožít ujištění, že je Pán volá k této službě (*vocatio interna*), a po té mohli zaujmout místo učitele či vychovatele v nedělní škole. K tomu, aby ti, kdo chtěli učit, vést a vychovávat, museli sami prožít hluboké společenství s Kristem, stát se jeho učedníky a následovníky. Je potřeba si uvědomit, že učedníci Kristovi, o kterých víme z Písma svatého, „nebyli poslání, aby hlásali pouhé nové učení Mistrovo, jeho myšlenky, jeho slova.“¹³⁹ Byli poslání k tomu, aby hlásali Boží království, to, které je nyní zde, není vzdálené. Není to záležitost pouhé nauky a nějaké filosofie.¹⁴⁰

¹³³ Tamtéž, str. 3.

¹³⁴ RUTRLE, Otto. *Cesta k dítěti II*, Praha. Přednášky z kursu pro učitele nedělních škol, 1950, str. 3.

¹³⁵ RUTRLE, Otto. *Cesta k dítěti II*, Praha. Přednášky z kursu pro učitele nedělních škol, 1950, str. 4.

¹³⁶ Tamtéž, str. 4.

¹³⁷ RUTRLE, Otto. *Cesta k dítěti II*, Praha. Přednášky z kursu pro učitele nedělních škol, 1950, str. 4.

¹³⁸ Písmo svaté Starého a Nového zákona. Podle ekumenického vydání z r. 1985. Ekumenická rada církví v ČSSR, 1989. 2Kor. 5,19.

¹³⁹ RUTRLE, Otto. *Cesta k dítěti II*, Praha. Přednášky z kursu pro učitele nedělních škol, 1950, str. 5.

¹⁴⁰ Tamtéž, str. 5.

Církevní pracovníci si měli uvědomit, že jejich pozvání ke službě druhým se stalo posláním. **Posláním od samotného Krista.** Velmi záleželo na jejich osobním příkladu. O. Rutrle o tom nekompromisně říká, že buď se stávali „mosty“ pro druhé nebo balvany, které brání přístupu „do království Božího“.¹⁴¹

Pracovníci církve mají být také svědky. „Svědék Ježíše Krista dosvědčoval skutečnosti Ježíšova působení, fakta dějin.“¹⁴² Ovšem, aby byli dobrými svědky, musejí být spojeni s Kristem. Museli si uvědomit reálnou Kristovu přítomnost ve svém životě. Podobně tomu bylo u apoštolů. Ti mohli vydávat svědectví o Kristu, až když „na vlastní kůži“ prožili setkání s Kristem. Prožili osobní setkání s Kristem.¹⁴³ Jaká by tedy měla být osobnost učitele? Měl by být bezúhonný, čestný, pravdivý a hluboce zakotvený ve víře a vzdělaný.¹⁴⁴

7.6. Povaha poslání učitele nedělní školy

Zde bych jen krátce popsala povahu, tedy vnitřní poslání učitele nedělní školy. Neboť toto bylo ve výběru pracovníků i pro O. Rutrleho velmi důležité.

Vstup dítěte do nedělní školy pro něj něco znamenal. Předně to, že se stalo součástí církve, kde bylo nejen seznámeno s životem daného církevního společenství, ale co bylo důležité, bylo, aby proniklo do hloubky křesťanské víry. A tento úkol byl na učiteli. Od učitele se očekávala živá víra, která, aby ji mohl předávat, musela být zakotvena v Kristu. „Učitel nedělní školy nekoná ovšem svou funkci bez theologie, bez odborných znalostí. Jest orgánem církve a jeho **poslání spočívá na poslání církve.**“¹⁴⁵ Tomu můžeme rozumět tak, že církve jej pověřovala k této činnosti a než jej pověřila, musel být důkladně prověřen, zda tuto tolik náročnou činnost bude schopen vykonávat a zda chápe podstatu církve. „Poslání církve může konati učitel, v němž jasně a radostně zní pokorné i slavnostní „ano“ k Ježíši Kristu a ke všem zaslíbením Božím.“¹⁴⁶

Učitel se podílel na díle spásy, neboť měl přivádět svěřené děti ke Kristu. Nejprve se očekávalo, že on sám bude nejen náležitě připraven po odborné, ale i duchovní stránce. Z toho vyplývá, že bude žít svou vírou a vydávat o ní svědectví. Neboť jak píše

¹⁴¹ RUTRLE, Otto. *Cesta k dítěti II*, Praha. Přednášky z kursu pro učitele nedělních škol, 1950, str. 5.

¹⁴² RUTRLE, Otto. *Cesta k dítěti II*, Praha. Přednášky z kursu pro učitele nedělních škol, 1950, str. 5.

¹⁴³ Tamtéž, str. 6.

¹⁴⁴ Tamtéž, str. 11.

¹⁴⁵ RUTRLE, Otto. *Cesta k dítěti II*, Praha. Přednášky z kursu pro učitele nedělních škol, 1950, str. 7.

¹⁴⁶ Tamtéž, str. 8.

Otto Rutrle: „Úkolem učitele nedělní školy jest, aby dovedl dítě k osobnosti Ježíše Krista všemi prostředky života, příkladu, svědectví, učení - v církevním společenství Kristova ducha.“¹⁴⁷ Z toho jasně poznáváme, že posláním učitele nedělní školy bylo dávat nejen dobrý křesťanský příklad, ale i svědčit o Kristu a zodpovídat otázky dítěte z pozice učení církve. V tom bylo poslání učitele nedělní školy rozdílné od učitele, který učil ve státním školském zařízení.

Jeho osobnost neměla probouzet v dětech strach, aroganci nebo povýšenost, ale měla jít spolu s dítětem vstříc Kristu. Učitel si byl vědom toho, že i dítě má svobodnou volbu v rozhodování. Že i ono má svobodu svědomí. Neboť tím, že by nerespektoval svobodu svědomí dítěte, jak píše Otto Rutrle „by připravil v dítěti krizi jeho víry, která se upnula k lidskému obrazu.“ Učitel nedělní školy musel zachovávat a uznávat „v dítěti svébytnou osobnost.“¹⁴⁸ Neboť jedině tak se dítě mohlo naučit jednat samo za sebe a to nejen ve víře, ale i v rozhodování při jiných okolnostech, které se dotýkaly jeho života.

Vrcholnou prací učitele byla **příprava dětí na svátost biřmování**, „na uvědomělé rozhodnutí pro Krista“.¹⁴⁹ To bylo velmi důležité. On byl pouze rozsévatelem Boží pravdy, ale rozhodnutí bylo na dítěti.¹⁵⁰

¹⁴⁷ RUTRLE, Otto. *Cesta k dítěti II*, Praha. Přednášky z kursu pro učitele nedělních škol, 1950, str. 7.

¹⁴⁸ RUTRLE, Otto. *Cesta k dítěti II*, Praha. Přednášky z kursu pro učitele nedělních škol, 1950, str. 7.

¹⁴⁹ RUTRLE, Otto. *Cesta k dítěti II*, Praha. Přednášky z kursu pro učitele nedělních škol, 1950, str. 7.

¹⁵⁰ Tamtéž, str. 8.

8. Metody podle Otty Rutrleho

V této kapitole bych se ráda věnovala metodám nedělní školy. Již výše jsem se dotkla toho, co je základem nedělní školy. Jejím základem a hlavním principem je pomoci dětem poznat Pána Ježíše a prohloubit osobní vztah k němu. Vést děti k uvědomělému životu podle křesťanských zásad a pomoci jim žít spolu s církví. Neboť prvořadý úkol církve je zvěstovat Krista a proto i nedělní škola, která bezesporu patří do pastorační církve, si klade za cíl nejen výuku, ale především duchovní péči. Ta probíhá na půdě náboženské obce. Děti i jejich rodiče spolu s duchovním či s duchovní a katechetou nebo katechetkou tvoří společenství okolo Ježíše. „Nedělní škola v církvi československé jest v podstatě založena na principu duchovní péče, kde výchovné úsilí je zaměřeno na budování člověka, v osobnost dítěte Božího.“¹⁵¹

8.1. Pojetí metod v nedělní škole

V nedělní škole šlo především o duchovní péči,¹⁵² která se dotýká i liturgické a katechetické činnosti, ovšem ne ve smyslu „výchovné instituce školské.“ Řídí se **určitými metodami**, které jsou platné v moderní pedagogice a didaktice. O jaké metody vlastně jde? Jak říká Otto Rutrle: „Metoda nedělní školy musí vyrůstati z poslání církve.“¹⁵³ A jaké je poslání církve? Posláním církve, jak jsem se již zmínila výše, je hlásat Kristovo poselství. Hlásání Kristova poselství člověku, jako jedinečné bytosti, která byla Bohem stvořena k jeho obrazu. A tak také církev přistupuje k těm, kteří jí byli svěřeni do péče. Metody práce musíme volit s ohledem na potřeby jedince a měly by být zaměřeny na celou lidskou osobnost. Jaký je tedy úkol nedělní školy? Cituji: „Úkolem nedělní školy jest přivést děti k Ježíši Kristu v církvi za pomoci učitele nedělní školy.“¹⁵⁴

Výuka v nedělní škole měla být nedílnou součástí církve a měla tedy probíhat uvnitř církve. Šlo „o sounáležitost s církví.“¹⁵⁵ Nedělní škola nemohla fungovat bez

¹⁵¹ RUTRLE, Otto. *Cesta k dítěti I*, Praha. Přednášky z kursu pro učitele nedělních škol, 1947, str. 10.

¹⁵² Cura animarum. „Tento pojem, jak se s ním setkáváme od poloviny 20. století v Církvi československé (husitské) v názvu důležitého sněmovního dokumentu a v pracích teologů se obsahově stýká a prolíná s náboženskou výchovou, vyučováním a sociální prací, zahrnuje tak rozmanitou pastorační péči individuální a skupinovou včetně péče o veřejný a politický život“. BUTTA, Tomáš. *Pastorační péče v církvi*. Praha, 2017, str. 47.

¹⁵³ RUTRLE, Otto. *Cesta k dítěti I*, Praha. Přednášky z kursu pro učitele nedělních škol, 1947, str. 10.

¹⁵⁴ RUTRLE, Otto. *Cesta k dítěti I*, Praha. Přednášky z kursu pro učitele nedělních škol, 1947, str. 11.

¹⁵⁵ RUTRLE, Otto. *Cesta k dítěti I*, Praha. Přednášky z kursu pro učitele nedělních škol, 1947, str. 11.

církve, která zaštiťuje duchovní život i samotné pojetí nedělní školy. A jejím cílem byla osoba Ježíše Krista, kterému bylo veškeré dění podřízeno. Tedy i metody nedělní školy.

Ovšem jedna z metod nedělní školy počítala s živým společenstvím, kde by se dítě učilo žít nejen v obecnství s Kristem, ale ve společenství s druhými lidmi a toto společenství bylo nedílně spojeno s bratrstvím, s vzájemným odpuštěním a pomocí druhým. Mohli bychom říci, že nedělní škola a její metody měly naučit žáky **vzájemné toleranci jedněch k druhým**. „Proto nedělní škola nemůže methodicky správně pracovat bez obecnství se živou církví, se živou náboženskou obcí“ Náboženskou obec tvoří lidé, je nejen potřeba, aby děti se naučily žít s druhými, ale i zakusily „Kristova ducha.“ Dítě potřebuje prožít jistotu, kterou dává společenství okolo Božího Syna, „kde rozhoduje jeho duch a kde lidé budují svůj život na základech evangelia.“¹⁵⁶

8.2. Metody a jejich propojení s pedagogikou a didaktikou

Metody nedělní školy jsou pro O. Rutrleho úzce spojeny s pedagogikou a didaktikou. Jakým způsobem pracovaly tehdy tyto obory s dětskou osobností? Poznátky tehdejší moderní pedagogiky hovořily jasně: na jedné straně bylo dítě formováno svým okolím. Myslím tím především jeho rodinu, přátele, různé mimoškolní aktivity a také sociální prostředí, ve kterém žilo.¹⁵⁷ To jsou velmi důležité podněty, které se dotýkají dítěte, jeho osobnosti. A na druhé straně zde bylo školní zařízení, které se také v nemalé míře snažilo o výchovu dítěte. Ovšem školní zařízení se především věnovalo jeho intelektuální stránce.

Zde právě nastupovala role rodičů. Jak říká profesor Otto Rutrle: „Moderní pedagogika rozpoznala, že zvláštnímu výchovnému prostředí-rodině- je třeba věnovat největší péči.“¹⁵⁸ Rodina a škola, to byly dva sloupy, které se podílely na výchově dětské osobnosti. Nedělní škola se navíc věnovala pastorační péči dítěte.

Nedělní škola nezůstane ovšem jen u pastorační, katechetiky a liturgiky, ale půjde dál a toto: „nedělní škola by **měla vydávat ve spolupráci s katechetou pokyny pro náboženskou výchovu v rodině spolu s materiálem, příručkami, čítankou, výkladem Písma apod.**“¹⁵⁹

¹⁵⁶ RUTRLE, Otto. *Cesta k dítěti I*, Praha. Přednášky z kursu pro učitele nedělních škol, 1947, str. 12.

¹⁵⁷ Tamtéž, str. 13.

¹⁵⁸ Tamtéž, str. 13.

¹⁵⁹ RUTRLE, Otto. *Cesta k dítěti I*, Praha. Přednášky z kursu pro učitele nedělních škol, 1947, str. 13.

Podstata nedělní školy byla v tom, že chtěla **spolupracovat s rodiči**, zapojit se do výchovné činnosti a spoluvytvářet lidské hodnoty. Řekli bychom vzájemná spolupráce rodiny a náboženské obce. „Nedělní škole se osvědčila organizace účasti rodičů na slavnostech nedělní školy/vánoční, mikulášské, svátku matek apod.“¹⁶⁰ Zde zřetelně můžeme vidět, že šlo o úzkou spolupráci rodiny a církevního společenství. Není každá zvlášť, ale jdou společně po jedné cestě, kterou je Kristus.

Tehdejší pedagogické metody **vyžadovaly aktivitu od žáka**. Zejména šlo o vzájemnou spolupráci mezi učitelem a žákem. Žák byl veden k samostatné činnosti tak, aby se „vědomostí a dovednostmi zmocňoval vlastním samostatným myšlením, pozorováním, srovnáváním a tvůrčí prací.“ Předně šlo o to, aby se žák naučil jednat sám za sebe, aby se z něj stal samostatný jedinec, který není unášen emocemi, ale ví, co se od něj v životě očekává, a aby se uměl k této realitě postavit. Osobnost učitele v nedělní škole hrála tedy nezastupitelnou roli. Tato jeho role spočívala v tom, že měl být svým žákům nejen příkladem, ale **vést je k samostatnosti**. Této samostatnosti se děti učily ve „skupinkách“, „kde by děti přiměřeným způsobem mohly svou aktivitu projevit.“¹⁶¹

V nedělní škole byly děti připravovány na život, a to nejen teoreticky, ale především po praktické stránce. Tato příprava obsahovala samostatná cvičení a plnění uložených úkolů.¹⁶² Vytváření samostatných hodnot mělo děti přivádět k spoluzodpovědnosti a zároveň se tak mohly „dotknout vlastní zkušenosti.“¹⁶³ Co se dítě naučilo v nedělní škole, mělo by si „přinést“ do života. Ovšem je zřejmé, že na výchově dítěte se podílelo vícero faktorů, jako byla jeho rodina, kamarádi, sociální prostředí atp.¹⁶⁴

V nedělní škole byly děti mimo jiné vychovávány **metodou příkladového vyprávění**, čímž byly stimulovány, aby reagovaly k danému příběhu, který ukazoval na **určitou životní situaci**. Profesor Otto Rutrle ve svém díle zmiňuje podobenství o milosrdném Samaritánovi. Na tomto podobenství se dítě mělo naučit, kdo je jeho bližní, a snažit se jednat podobně, jak jednal milosrdný Samaritán. Nejen rozeznávat v textu co je dobré, co špatné, ale naučit se převést tyto skutečnosti do svého okolí. Těmito příkladovými texty se dítě mělo naučit vědomě správně jednat a také vědět proč zrovna

¹⁶⁰ RUTRLE, Otto. *Cesta k dítěti I*, Praha. Přednášky z kursu pro učitele nedělních škol, 1947, str. 13.

¹⁶¹ RUTRLE, Otto. *Cesta k dítěti I*, Praha. Přednášky z kursu pro učitele nedělních škol, 1947, str. 14.

¹⁶² Tamtéž, str. 14.

¹⁶³ RUTRLE, Otto. *Cesta k dítěti I*, Praha. Přednášky z kursu pro učitele nedělních škol, 1947, str. 15.

¹⁶⁴ Tamtéž, str. 15.

tak, jak jednal milosrdný Samaritán, má jednat ono.¹⁶⁵ Ovšem bylo potřeba mít na zřeteli věk dítěte, neboť ten určoval vnímání daných podnětů.

Dítě, které je na prvním stupni základní školy, vnímá jinak, než dítě, které je na stupni druhém. „Na prvním stupni žák nedovede mysliti abstraktně, proto výchovné úsilí má směřovati k tomu, aby vyvolávalo v dítěti co nejvíce konkrétních zážitků.“ Pro tyto děti se měla volit tzv. příkladová vyprávění „v nichž je obecný smysl přímo zhmotněn.“ Děti na prvním stupni více vnímají svým zrakem, umějí si představit daný příběh, umožňuje jim to jejich fantazie.¹⁶⁶ Proto bylo pro ně vhodnější volit tato příkladová vyprávění, než zdlouhavé formy teoretického vysvětlování. Děti začaly být otrávené, nepozorné a nevrlé. Proto bylo dobré zvolit i různé **pedagogické pomůcky**, aby se udržela jejich soustředěnost.

S dětmi na druhém je to jiné. Měly už určité představy například, čím v budoucnu chtějí být. Tyto děti dalo by se říci, už uměly logicky myslet. V nedělní škole se s nimi pracovalo metodicky. „Na správném použití methodických požadavků závisí do značné míry ony předpoklady, které výchovný proces umožňují-soustředěná pozornost, zájem a součinnost dítěte.“¹⁶⁷ Tedy, dítě se učilo samostatnosti a učilo se aktivně spolupracovat s učitelem. Probouzel se v něm zájem o učební látku. Bylo na něj kladeno více studijních nároků a za velmi důležité se pokládalo, jak se s těmito dětmi pracovalo. Postupně byly připravovány na život takový, jaký je.

Bylo tedy velmi důležité, jaké metodické postupy byly zvoleny při výuce dětí. Již jsem se zmínila, že děti v nižším stupni základní školy bylo třeba učit jednodušší formou, než děti ve vyšším stupni, které už byly samostatnější a tudíž se s nimi pracovalo odlišným způsobem.¹⁶⁸ V následující kapitole se zamyslím nad metodickými postupy, které tehdejší moderní pedagogika volila při výchově a výuce dětí v nedělní škole.

8.3. Metodické postupy vázané na konkrétní vyučování dětí

V nedělních školách se velmi dbalo a bylo důležité, jaké metodické postupy ve výuce byly zvoleny. Vždy se musel brát zřetel na věk dítěte, jeho vědomosti, prostředí, ve

¹⁶⁵ Tamtéž, str. 15.

¹⁶⁶ Tamtéž, str. 15.

¹⁶⁷ RUTRLE, Otto. *Cesta k dítěti I*, Praha. Přednášky z kursu pro učitele nedělních škol, 1947, str. 16.

¹⁶⁸ Tamtéž, str. 16.

kterém žilo, i to, jaký vliv měl učitel na dítě.¹⁶⁹ Jak píše autor, cituji: „pokusné školy ve Zlíně dospěly k rozvržení methodického procesu učebního na několik stupňů.“¹⁷⁰ Zamyslela jsem se nad těmito metodickými postupy. Metody v těchto „pokusných“ školách šly jinou cestou. Jejich směr cesty se řídil s ohledem na dítě, jeho vývoj psychický i spirituální.

Tedy:

1) Správné vysvětlení nové učební látky. Umět dítě zaujmout a přitom ho nepřetížit zbytečnými formalitami. Jít od jednoduššího ke složitějšímu.

2) Aby děti správně pochopily probranou látku, bylo třeba jim ji nejen poutavým způsobem vysvětlit, ale i podrobně ji rozebrat. Tak měl učitel větší jistotu, že probranou látku dítě snáze pochopí.

3) Správné „Shrnutí učiva.“ Učební látku bylo potřeba shrnout. Opakováním si dítě látku více zapamatovalo. Ideální bylo, když se učební látka shrnula do poučky, která by obsah látky vystihovala.

4) „Nacvičování a opakování učiva.“

5) Podstatné bylo, co si dítě z vyučované látky odneslo a posléze mohlo využít i pro běžný život.¹⁷¹

8.4. Skupinové, problémové a projektové učení podle Otty Rutrleho

V českém školství byl kladen „velký důraz na individualizaci učebního postupu.“¹⁷² S dětmi se buď pracovalo ve skupinách, nebo individuálně.

Pakliže šlo o **skupinové vyučování**, „začínalo společným úvodem.“¹⁷³ Úkoly byly dětem zadávány dle jejich rozumového nadání. Ve skupinové práci se učitel dětem věnoval podle studijních výkonů žáků. Žákům, kteří byli schopnější, byly zadávány těžší úkoly, ale naopak žákům, kteří ve svém studijním výkonu byli slabší, byly zadávány lehčí úkoly. Nedělní školy se řídily „podle vývojového stupně a všechny stejně vede učitel.“¹⁷⁴ Zde vidíme rozdíl mezi školní vzdělávací institucí a výukou v nedělních školách.

¹⁶⁹ Tamtéž, str. 16.

¹⁷⁰ RUTRLE, Otto. *Cesta k dítěti I*, Praha. Přednášky z kursu pro učitele nedělních škol, 1947, str. 16

¹⁷¹ Tamtéž, str. 16.

¹⁷² RUTRLE, Otto. *Cesta k dítěti I*, Praha. Přednášky z kursu pro učitele nedělních škol, 1947, str. 16.

¹⁷³ Tamtéž, str. 16.

¹⁷⁴ RUTRLE, Otto. *Cesta k dítěti I*, Praha. Přednášky z kursu pro učitele nedělních škol, 1947, str. 16.

Uvedu některé metody tehdejší moderní metodiky, které bylo možno použít v práci s dětmi v nedělních školách. Předně sem patřilo „opakování“, které mělo za úkol pomoci dětem si látku lépe zapamatovat. Ovšem bylo vynecháno klasické školní zkoušení a procvičování. Možná proto, aby to v dětech nevyvolávalo strach, pocity méněcennosti a stres. Učitelé nedělních škol se snažili vést děti k tomu, aby zapamatovanou látku se naučili žít v „praxi.“ Předně jim šlo o to, aby v dítěti vzbudili zájem o učivo. K zájmu o vyučovanou látku měly pomoci didaktické pomůcky.¹⁷⁵ Druhým důležitým bodem byly „rozhovory a diskuse,“ které měly za úkol probudit v dětech „osobní aktivitu,“¹⁷⁶ zájem o samostatnou práci a chuť se k ní vyjádřit. Neboť ve vzájemném respektování názoru druhého se děti měly naučit úctě a toleranci. Tyto rozhovory a diskuze měly posílit sebevědomí dětí. Zde hrál důležitou roli učitel, neboť byl autoritou, která měla usměrňovat a cílit rozhovory. Třetím důležitým bodem byla „dramatizace.“¹⁷⁷ O účinnosti dramatizace hovořil již J. A. Komenský. Dítěti se tímto přiblížila těžko pochopitelná učební látka. Dramatizace dětem pomohla konkrétně si představit danou situaci, která by jinak byla těžko představitelná. Díky dramatizaci se dítě ve své mysli přesune do děje, který měl být vysvětlen a pochopen.¹⁷⁸ Této metody bylo používáno i pro biblické příběhy. Dětem to lépe pomáhalo k pochopení pravd křesťanské víry a života podle ní. I samotné zapojení dětí do dramatizace biblických příběhů mělo podle O. Rutrleho svůj velký význam. Tímto jim bylo umožněno lépe proniknout do daného děje a zároveň se učit tvůrčí práci. Nesmíme ovšem zapomenout, že dramatizace také měla vést žáky k vzájemné toleranci, soužití a učení se „vztahům sociálním“.¹⁷⁹

Autor se zmiňuje o „problémové metodě,“ a „metodě projektové“. Problémová metoda měla za úkol podrobnější vysvětlení dané učební látky. A nejen to, ale tato metoda vedla k hlubšímu „přemýšlení, uvažování, hodnocení, třídění a vyvozování závěrů.“¹⁸⁰ Cílem této metody bylo vést děti k samostatnému uvažování a k tvůrčí práci a také „aktivní zapojení všech dětí do vyučovacího procesu formou řešení jistých úloh

¹⁷⁵ Tamtéž, str. 16.

¹⁷⁶ RUTRLE, Otto. *Cesta k dítěti I*, Praha. Přednášky z kursu pro učitele nedělních škol, 1947, str. 17.

¹⁷⁷ Tamtéž, str. 17.

¹⁷⁸ Husité, Táboři, Čeští bratři, Farský, Přelom. Filmy Biblické společnosti o Palestině, Bibli, misionářské filmy, pašije atp. RUTRLE, Otto. *Cesta k dítěti I*, Praha. Přednášky z kursu pro učitele nedělních škol, 1947, str. 18.

¹⁷⁹ Tamtéž, str. 18.

¹⁸⁰ RUTRLE, Otto. *Cesta k dítěti I*, Praha. Přednášky z kursu pro učitele nedělních škol, 1947, str. 18.

nebo problémů.“¹⁸¹ Projektová metoda „směřuje více k realizaci.“¹⁸² Obě tyto metody jsou dobrou přípravou do praktického života.

Shrnou-li, metody nedělní školy byly dobrou přípravou pro život žáků. Snahou učitelů bylo, aby žáci měli v úctě jeden druhého. Také, aby k ostatním lidem přistupovali s respektem, úctou a pomáhali jim. Zároveň se učitelé snažili, aby si žáci uměli poradit v konkrétních situacích. A nakonec, aby to co dělají, dělali s pohledem na Krista.

¹⁸¹ LIGUŠ, Ján a kol. *Náboženská výchova a výuka.*“ Brno, 2005, str. 115. - Existuje mnoho nábožensko-výchovných témat, která můžeme probírat jako řešení úloh, například pomoc nemocnému kamarádovi, odpuštění, nebo jiná témata, která varují před zlými příklady.“ LIGUŠ, Ján a kol. *Náboženská výchova a výuka.*“ Brno, 2005, str. 115.

¹⁸² RUTRLE, Otto. *Cesta k dítěti I*, Praha. Přednášky z kursu pro učitele nedělních škol, 1947, str. 18. - „Je zaměřená na praktické činy. Jde zde o projekty různých aktivit, do kterých jsou zapojené všechny děti, například úprava sborové místnosti, návštěvy nemocných kamarádů, sbírka na diakonii, pomoc starým apod.“ LIGUŠ, Ján a kol. *Náboženská výchova a výuka.*“ Brno, 2005, str. 115.

8.5. Idealistická a realistická metoda náboženské výchovy

O. Rutrle postavil realistickou metodu do protikladu k idealistické. V této kapitole vysvětlím, proč tomu tak u autora je.

8.5.1. Idealistická metoda

Nejprve objasním pojem idealistické metody. Autor hovoří o **idealistické metodě** jako o metodě, která „pomíjí skutečnosti křesťanské víry a křesťanského života, uzpůsobuje si křesťanskou zvěst podle subjektivně tvořených ideálů, nedbá životních souvislostí, v nichž se rodí a v nichž působí křesťanská víra.“ Tato metoda jde svou „vlastní výchovnou cestou“ a nedbá zásad křesťanské víry a není zakořeněna na křesťanském pojetí života. Křesťanská víra není pro ni zásadní a otevírá se i jiným spirituálním skutečnostem - „vštěpuje dítěti zpravidla nejasný idealisticko-náboženský životní názor“ a je proto otevřena různým filozofickým směrům.¹⁸³

Nyní konkrétně vyjmenuji rysy, které jsou vlastní **idealistické metodě**:

Zidealizování si světa, života a Boha.

Zde jde o určitou ideu těchto skutečností. Bůh je jako by vzdálen světu a člověku. Křesťanského Boha nechápe jako živého Boha, ale jako jednu z idejí. Zapomíná na to, že tento živý Bůh chce být v kontaktu s člověkem a působí v dějinách. Jak píše autor „idealistická metoda výchovná velmi stojí o to, aby byla obecně náboženskou.“ Z čehož můžeme vyvodit, že jde o metodu, která neuznává pravidla víry a církevní služby. Učitel, který je zastáncem této metody, vlastně popírá, že je pouze jeden Bůh Hospodin. K této skutečnosti je laxní, neboť připouští, že křesťanský Bůh je pouze jednou z idejí.¹⁸⁴

Zaměňuje skutečný vztah k Bohu za „pojem Boha,“¹⁸⁵ křesťanskou víru spojuje s filozofií.

Tato metoda neuznává skutečný vztah k živému Bohu, který touží navázat osobní vztah s člověkem. Bůh není jen „pojem“, Bůh je ve vztahu k člověku. Učitel, který zastává tuto metodu, se na Boha dívá pouze svým rozumem. Uniká mu skutečnost, že Bůh je v srdcích

¹⁸³ RUTRLE, Otto. *Cesta k dítěti II*, Praha. Přednášky z kursu pro učitele nedělních škol, 1950, str. 8.

¹⁸⁴ Tamtéž, str. 8-9.

¹⁸⁵ RUTRLE, Otto. *Cesta k dítěti II*, Praha. Přednášky z kursu pro učitele nedělních škol, 1950, str. 9.

lidí, v našem případě v srdcích svěřených dětí. Také mu uniká, že je možno s tímto živým Bohem komunikovat, což idealistická metoda neumožňuje.¹⁸⁶

Učitel, který zastává idealistickou metodu „má sklon k panteismu spiritualistického nebo panpsychického nádechu.“ Proto „hovoří o Bohu raději neosobně v pojmech zákona, řádu, osudové vůle apod.“ Jeho učitelská osobnost má problém s Božím vedením. Na místo vedení tímto živým Bohem Hospodinem dává přednost „převtělování nebo karmanu či zosobnění principů dobra a zla.“¹⁸⁷

„Člověk není měřen Božím slovem,“ člověk si vystačí sám bez Boha a neuznává „realitu hříchu“.

Učitel, který zastává idealistickou metodu ve výchově, zpochybňuje nejen Boží slovo, ale i skutečnost, že Bůh hovoří k člověku a člověka samotného vidí jako dílo, které stvořil. Dále pak je zde velký problém v tom, že v náboženské výchově učí, že člověk si vystačí sám bez Boha. Mnohé zmůže svými silami. A v neposlední řadě je zde problém v ujasnění pojmu hříchu. Hříchu, jako odvrácení se od Boha. Toto odvrácení je způsobeno pýchou člověka.¹⁸⁸ „Idealistická výchova proto vede k popření lidské nesoběstačnosti, pokory a bázně před Hospodinem.“¹⁸⁹

Zpochybnění Ježíšova Božství a spásných činů.

Idealistická metoda nejen, že zpochybňuje Ježíšovo Božství, ale i pohlíží na Ježíše pouze jako na ideálního člověka. Učitel, který takto vidí Ježíše „stírá s Ježíšovy osobnosti vlastní charakter jeho života, díla, smrti a vzkříšení.“ Vidí pouze v Ježíši dokonalého člověka. Tímto zastiňuje dítěti osobní vztah k Božímu Synu. Hovoří o Ježíši jako o historické osobě, což je velmi málo. Nedává důraz na jeho Božství a poslání.¹⁹⁰

Písmo svaté zbavuje normativního charakteru

¹⁸⁶ Tamtéž, str. 9.

¹⁸⁷ RUTRLE, Otto. *Cesta k dítěti II*, Praha. Přednášky z kursu pro učitele nedělních škol, 1950, str. 9.

¹⁸⁸ Tamtéž, str. 9.

¹⁸⁹ RUTRLE, Otto. *Cesta k dítěti II*, Praha. Přednášky z kursu pro učitele nedělních škol, 1950, str. 10.

¹⁹⁰ Tamtéž, str. 10.

Učitel nemá ostych měřit Písmo svaté s jinou ideálně orientovanou literaturou.¹⁹¹

Podceňování významu náboženské tradice a hodnot církve.

Individualistická metoda snižuje význam náboženské tradice, křesťanského svědectví a hodnoty církve. Brání, aby dítě bylo vedeno ke Kristu a proto neuznává, „aby dítě bylo cele zapojeno do obecenství církve a bylo účastno společné modlitby, přijímalo společné učení a podílelo se na společném poslání církve.“ Tato metoda podléhá různým představám, které se neslučují s křesťanskými pravdami víry. Proto tato metoda je v rozporu s metodou realistickou.¹⁹²

8.5.2. Realistická metoda

Proti idealistické metodě staví Otto Rutrle metodu realistickou. Vysvětlím nyní, jaký mezi nimi je rozdíl a předně jaké jsou její klady v křesťanské výchově.

Realistická metoda „respektuje cestu náboženských skutečností.“ Tato metoda se dotýká křesťanských skutečností, **napomáhá dětem vést opravdový křesťanský život**. Napomáhá dítěti vnořit se do vztahu mezi ním a Bohem. Bůh se pro něj stává Bohem osobním. Realistická metoda disponuje osobním příkladem, který děti pro svůj duchovní růst tolik potřebují. A nejen to, je nápomocna k tomu, aby dítě bylo schopno žít ve společenství církve, aby bylo schopno se zapojit do různých úkolů a vzít na sebe i patřičnou zodpovědnost. „Vystavuje dítě co nejúčinněji proudu náboženských životních reakcí, aby poznalo živého Boha a na živých lidech vidělo, co znamená pro člověka ocitnouti se v Jeho rukou a žítí před Jeho tváří.“¹⁹³

V realistické metodě jde o **reálný, živý a osobní vztah s Bohem**. Takže Bůh není „pojem“ nebo nějaký „princip“. Ale naopak, Bůh se stává **Bohem osobním**, Bohem blízkým člověku. Učí, že Bůh má s každým člověkem své plány, že touží být milován a poznáván.¹⁹⁴ Plnění Boží vůle pro člověka je prvořadé, ovšem plnění Boží vůle z lásky a ochoty se nechat jím vést. Bůh je autorita, jemu jedinému patří úcta, služba i oddanost.¹⁹⁵ Na druhé straně si může člověk být vědom, že Bůh je s ním v každodenním

¹⁹¹ Tamtéž, str. 10.

¹⁹² Tamtéž, str. 10.

¹⁹³ RUTRLE, Otto. *Cesta k dítěti II*, Praha. Přednášky z kursu pro učitele nedělních škol, 1950, str. 10.

¹⁹⁴ Tamtéž, str. 11.

¹⁹⁵ Tamtéž, str. 11.

životě. „Realistická výchova buduje na Bohu skutečném, mluvícím, jednajícím, Bohu, s nímž možno žítí v osobním obecenství.“ Děti jsou vedeny k poznání Boha, který k nim hovoří a touží po tom, aby byl nalézán. A právě na tom spočívá realistická výchova, že Bůh je dětem blízký, je živý, přítomný a touží se podílet na osobním životě každého dítěte. Rovněž je důležité svědectví živé víry učitele. Na jeho postojích by mělo být vidět, že Bůh je u něj na prvním místě.¹⁹⁶

Základní rozdíl mezi jednotlivými metodami v pojetí křesťanské víry spočívá v tom, že idealistická metoda je zaměřena na rozumové poznání a pojmy, které Boha vzdalují, kdežto metoda realistická se zaměřuje na osobní a živý vztah s Bohem, který je člověku nablízku. Velmi důležité tedy je, jakou metodu učitel zvolí, nejen pro svůj osobní život, ale i ve výchově svěřených dětí. Kdo věří ve skutečného živého Boha, nepotřebuje hledat v pojmech, nebo ve vzdáleném vesmíru.¹⁹⁷

Učitel, který zvolí výchovu a vedení dětí podle realistické metody se snaží děti přivést k poznání a „na místo Božího zjevování – tam, kde Bůh dává člověku sebe sama, kde mu sděluje svou vůli, kde mu ukládá úkoly svého stvořitelského plánu.“¹⁹⁸ Vede děti k tomu, aby pochopily, že Bůh má své plány nejen s nimi, ale i se světem okolo nich, a že Boží slovo je pravdivé a je správné podle něho jednat. K tomu učitel napomáhá interpretace. Učitel má pomoci dětem, aby se vnořily do biblických dějů. Tím jim bude umožněno lépe pochopit Boží plán spásy. Písmo samo se jich bude dotýkat.¹⁹⁹

„Realistická výchova vede dítě k tomu, aby od Boha svatého a živého očekávalo pomoc, spásu, záchranu, aby hledalo Jeho cestu a usilovalo vejíti do Jeho království.“ Je tedy potřeba, aby děti byly vedeny ke Kristu, ovšem s vědomím, že cesta za ním nemusí být vždy lehká. K tomuto pochopení jim má právě pomoci interpretace Písma svatého. Tedy, „realistická výchova je **christocentrická**.“ Tak jako učedníci v Ježíši viděli svého Pána, tak i děti touto metodou budou uschopněny jej vidět stejně tak. Na učiteli je, aby děti přijaly i Ježíše, jako historickou osobnost. Jak poznamenává autor: „Realistická metoda výchovná neodděluje ve svém působení Ježíše historického od Ježíše víry.“²⁰⁰ Děti mají poznat jeho osobnost se vším všudy.

¹⁹⁶ Tamtéž, str. 11.

¹⁹⁷ Tamtéž, str. 11.

¹⁹⁸ RUTRLE, Otto. *Cesta k dítěti II*, Praha. Přednášky z kursu pro učitele nedělních škol, 1950, str. 12.

¹⁹⁹ Tamtéž, str. 12.

²⁰⁰ RUTRLE, Otto. *Cesta k dítěti II*, Praha. Přednášky z kursu pro učitele nedělních škol, 1950, str. 13.

Realistická výchova umožňuje, aby děti viděly Ježíše bez „sentimentality“ a byly schopny si uvědomit, že život víry není bez sebezpřemáhání a především, že je to život „boje a zápasu“, „s hříchem a zlem, s osobním sobectvím.“ Ovšem na druhé straně život víry a tedy hlubšího poznávání Krista uvádí do pokoje, který svět dát nemůže. V neposlední řadě realistická výchova bere v potaz biblickou antropologii, která napomáhá dětem si lépe uvědomit vinu za hřích. Neboť i děti jsou podrobny „odvratu od Boha – hříchu, i když vinu za jejich hřích nesou namnoze jiní – rodiče, učitel, prostředí, církev.“²⁰¹

Práce vychovatele nebyla nikterak jednoduchá, neboť převážně na něm spočívala tíha výchovy, zvláště pokud děti pocházely z nevěřícího prostředí. Jak píše autor: „Jeho výchovné zásahy jsou vlastně neustálým bojem o dítě, o jeho svědomí, o jeho způsob života.“²⁰²

A právě jeho práce byla o to náročnější, když děti nepocházely z věřícího prostředí. Učitel musel o to více děti zaujmout pro Krista.²⁰³ Jeho snaha se měla zaměřit, aby děti správně pochopily křesťanský způsob života, aby jej nezaměňovaly s jinou náboženskou formou. Na učitelích bylo, aby uměli dětem vysvětlit, že křesťanský život s sebou nese připodobňování ke Kristu, ovšem na druhé straně, aby si děti uvědomily, že je to život radostný, neboť poznaly toho, který je Cesta, Pravda i Život. A v tomto nelehkém úkolu jim byla nápomocna církev.²⁰⁴

²⁰¹ RUTRLE, Otto. *Cesta k dítěti II*, Praha. Přednášky z kursu pro učitele nedělních škol, 1950, str. 13.

²⁰² RUTRLE, Otto. *Cesta k dítěti II*, Praha. Přednášky z kursu pro učitele nedělních škol, 1950, str. 13.

²⁰³ Tamtéž, str. 13.

²⁰⁴ Tamtéž, str. 14.

9. Učební látka z hlediska realistické katechetické metody

Jeden z nejdůležitějších prvků v náboženské výchově je život uprostřed živé náboženské obce, neboť ta „žije“ spojena s církví a má tedy vliv na duchovní vývoj dítěte. Na duchovním vývoji dítěte se podílejí všichni členové svým příkladem i modlitbou. Náboženská obec, která je pevně zakotvena ve víře „má své vyznání, koná funkci učitelskou, tvoří myšlenkovou soustavu víry, teologii.“ K živé víře patří také společenská pravidla, církevní historie a znalost Písma svatého. To vše tvoří jeden celek, který značně působí na výchovu dítěte. Těmto vědomostem říkáme „katechetické látky“. Ty tvoří určitý soubor, který vychází jednak ze života podle víry a jejího svědectví, jednak se jedná o „soubor pojmů a idejí,“ které jsou křesťanskou vírou formulovány „do článků víry.“²⁰⁵

K náboženské výchově neodmyslitelně patřila duchovní péče. Tato duchovní péče byla povětšinou praktikována při nedělních školách, kde děti mohly zakoušet ovoce živé víry a samy se ji učit ve svém životě praktikovat. Rozdíl mezi náboženskou výukou a duchovní péčí můžeme pociťovat a to v tom, že výuka je podřízena logickým a didaktickým požadavkům, kdežto duchovní péče spolupracuje s psychologií a sociologií. Duchovní péče se zaměřovala na konkrétního jedince jako na jedinečnou bytost, která má své prožitky a žije v určitém sociokulturním prostředí. Tyto obory jak náboženská výuka, tak i duchovní péče, jsou v křesťanské výchově nepostradatelné.²⁰⁶

„Učebnému materiálu“ v náboženské výchově nebývá vždy rozuměno ve shodě s jeho vlastní povahou a v jeho celostní sounáležitosti se životem víry v křesťanské církvi.“ Je proto nutné poukázat na to, že spolu souvisejí a využít proto vhodné metody, které by dosáhly tohoto cíle. Na to poukázalo sněmovní usnesení ČČS, které jasně definuje **předměty náboženské výchovy**: „Starý zákon, Nový zákon, náboženské a církevní dějiny, věrouka, mravouka a liturgika, k nimž na jednotlivých stupních jsou přiřaděny některé speciálnější obory, popř. doplnění látky duchovními písněmi, rozhovorem, četbou nebo exegetickým rozborem Písma.“²⁰⁷ Zde je na místě si položit otázku: Jak konkrétně pracovat s těmito předměty a jaké mají místo v křesťanské výchově?

²⁰⁵ RUTRLE, Otto. *Cesta k dítěti II*, Praha. Přednášky z kursu pro učitele nedělních škol, 1950, str. 18.

²⁰⁶ Tamtéž, str. 18.

²⁰⁷ RUTRLE, Otto. *Cesta k dítěti II*, Praha. Přednášky z kursu pro učitele nedělních škol, 1950, str. 19.

Předně je důležité si uvědomit, že katechetická praxe vznikala pomalu a z potřeb dané věřící obce. Z toho usuzujeme, že zájemci o svátost křtu museli projít jistou přípravou, kterou dnes již nazýváme **katechumenát**. „Hlavní obsah katechetické přípravy tvořilo svědectví o Kristu, vyznání víry a příprava pro účast na prakticko-kultickém životě církve.“²⁰⁸ Tato příprava byla potřebná k tomu, aby si katechumen uvědomil svůj závazek nejen ke Kristu, ale i k dané církvi. Vidím jako užitečné krátce zmínit skutečnost, která se vyskytovala na samém počátku vývoje křesťanství a jeho počátcích katechetické praxe. Církev jako mladé společenství žila uprostřed židovské diaspory a helenistické kultury. S touto skutečností se musela ve svém učení nejen vyrovnat, ale i svou věrouku náležitě bránit, neboť byla vystavena různým bludným naukám, například Gnózi.²⁰⁹ Otto Rutrle k tomuto říká: „obojí cesta, judaistická i helenistická se sobě podobají v tom, že zamezují lidskému svědomí přístup k živému, skutečnému Bohu.“ Cesta k Bohu v Judaismu stojí na Zákoně a jeho striktním dodržování a cesta Gnóze stojí na mysterijních naukách. Což je neslučitelné s živým Bohem, jeho milostí a působením. Obě tyto cesty stojí na „ideji perfekcionismu.“ Rozumějme tomu tak, že obě tyto cesty budí představu, že v „náboženství jde o obor tvorby lidských ideálů a o spekulativní aktivitu lidského ducha.“ Ne, není tomu tak. Křesťanská cesta je jiná. Křesťanství a náboženský život je o vztahu „mezi živým Bohem a člověkem i společností.“ V křesťanství Bůh přichází k člověku, má o něj zájem a chce s ním tvořit společenství. Cesta k Bohu v křesťanství spočívá v následování Ježíše, který člověka oslovuje. Vzniká osobní vztah, který je možno nazvat vztahem lásky. „Cesta evangelia překonává cestu zákona.“ Jak praví apoštol Pavel v listu Galatským: „V Kristu Ježíši neplatí obřízka ani neobřezanost, ale víra, účinkující láskou.“²¹⁰

Pro křesťana nebyl Ježíš předmětem nějakého bádání ani předmětem „Filosofického nebo vědeckého systému,“²¹¹ ale osobou, pro niž toužil žít naplno. S Ježíšem se setkával ve vztahu víry, přijímal evangelium jako cestu, po které mohl následovat toho, kterému se dal plně k dispozici. Katecheze obsahovala látku, která měla jasná a ucelená pravidla.

²⁰⁸ RUTRLE, Otto. *Cesta k dítěti II*, Praha. Přednášky z kursu pro učitele nedělních škol, 1950, str. 19.

²⁰⁹ RUTRLE, Otto. *Cesta k dítěti II*, Praha. Přednášky z kursu pro učitele nedělních škol, 1950, str. 19.

²¹⁰ RUTRLE, Otto. *Cesta k dítěti II*, Praha. Přednášky z kursu pro učitele nedělních škol, 1950, str. 20.

²¹¹ RUTRLE, Otto. *Cesta k dítěti II*, Praha. Přednášky z kursu pro učitele nedělních škol, 1950, str. 21.

Zde můžeme zařadit: „zvěstování, hlásání, a svědectví, vyznání víry a osobní přípravy mravní pro život s Kristem.“ Šlo tedy o důkladné poznání Krista a prohloubení vztahu k němu. **V samotných základech katechetické výchovy šlo převážně o získávání nových učedníků pro Krista a po té mohli být tito učedníci uvedeni do křesťanského náboženství.** Dál mohli prohlubovat znalosti z různých oborů. Samotná katecheze nejprve vycházela ze zvěstování, svědectví, „teologie a tradice.“ Tato činnost patřila neodmyslitelně k činnosti církve. Doprovázela ve víře katechumeny, pomáhala jim seznamovat se s Ježíšem a vedla je k poslušnosti vůči němu.²¹²

Obsahem náboženské výchovy v prvokřesťanských obcích bylo: život podle víry nejen ve sborech, ale i ve společnosti, zvěstování, život v křesťanské obci, „modlitba, vyznání víry, osobní slib, vyznavače a svědků, kteří o katechumeny pečují.“²¹³

Ovšem postupem moderní doby se měnila i církevní praxe. Z výše uvedených bodů se stal předmět vyučování. Chyběla přímá návaznost, která byla obvyklá ve starocírkevní praxi. **„Učebná látka“ náboženské výchovy se pod tímto vlivem dostala do nových souvislostí a nabyla nového postavení.** Přešla ze života ve sborech do školních lavic, byla propojena s různými jinými vědními obory a důsledkem toho nemohlo docházet k prohlubování osobního vztahu ke Kristu skrze svědectví a vyznavačství.“ Jak píše autor Otto Rutrle: „Znalosti materie náboženské byly chápány jako součást obecného vzdělání.“ Výuka náboženství ve školách ztratila vyznavačskou formu a tímto byl poznamenán i ten, který vyučoval. „Jeho svědectví a vyznavačství bylo nahrazeno učitelstvím.“ Politování hodnou skutečností bylo, že „Katechetická látka“²¹⁴ byla nahrazena materií, konkrétně vědeckým poznáním nebo filosofií.

Písmo svaté se stalo předmětem literárně-kritického zkoumání a z katechismu se stala církevní nauka. Věrouka a mravouka se přiřadily k filosofickým principům. Důsledkem této skutečnosti se tedy stalo, že náboženství jako takové pomalu ztrácelo zvěstovatelskou formu a tudíž se postupně vytrácela živá víra. Výuka náboženství se stala pouhou formalitou, pomalu se vytrácel zájem o život v obcích. **Za následek to mělo, že děti s mládeží, které prošly touto formou výuky náboženství, ztratily osobní vztah ke Kristu a jeho církvi. Návštěvy bohoslužeb se postupně zužovaly na vánoční a velikonoční svátky.** Zde se nabízí otázka: Jakou formu pastorační péče zvolit,

²¹² Tamtéž, str. 21.

²¹³ RUTRLE, Otto. *Cesta k dítěti II*, Praha. Přednášky z kursu pro učitele nedělních škol, 1950, str. 21.

²¹⁴ RUTRLE, Otto. *Cesta k dítěti II*, Praha. Přednášky z kursu pro učitele nedělních škol, 1950, str. 21-22.

abychom probudili u dětí a mládeže zájem o život z víry? Abychom probudili živý zájem o křesťanskou víru, je potřeba se nejprve zamyslet, jak hluboká víra je u dané náboženské obce. Ptát se, jak hluboký je její vztah ke Kristu.²¹⁵ **Neboť katechetické aspekty závisejí na tom, jak se k výuce náboženství a k samotné víře staví církev.**

Pro správné pochopení je rozhodující celkový ráz teologie a orientace církevní praxe. Je proto velmi důležité podle O. Rutrleho, jak je celková katechetická látka pojímána, zda vychází z osobního poznání Krista a živé víry, která se přenáší do zvěstování, nebo naopak, zda zůstane pouze u vědeckého pohledu. „teologické poznání“ má za sebou jistotu svědectví: fakta náboženská již nejsou pouze konstatována a popisována; ona mluví, zvěstují, podněcují, hlásají to, co mají doložit a dosvědčit.“²¹⁶

Je velmi podstatné, zda se církev ujímá zvěstovatelského úkolu. **Zvěstování, jako katechetická látka** bude mít dalekosáhlejší účinek, než když je zasazena pouze do studia a poznávání. Pokud se katecheze nestane pouhou vyučující látkou, je velmi pravděpodobné, že svůj zvěstovatelský úkol splní správně. Ovšem nesmíme zapomenout, že samotné „kérygma a vyznání“ se dotýká i katechetů a vychovatelů samotných. Oni musí být těmi, kteří budou dětem zvěstovat Krista. Neboť mnohé děti se poprvé setkají s Kristem skrze jejich osobu. Jejich úkolem bylo nejen dát dětem poznání o Kristu, ale o Kristu také hlásat svým životem.²¹⁷ Oni nesou odpovědnost za spirituální život dítěte.

Co se týká Písma, O. Rutrle vyzdvihuje zejména **probuzení zájmu dítěte**. Neboť v Písmu děti naleznou příklady pravé víry a vztahu k Bohu. Budou si tak moci lépe uvědomit, co je hřích, co po nich Bůh chce a proč to chce. „Svědectví biblických lidí má moc dáti poznati, že slovo Hospodinovo, Jeho výzvy, nároky, zaslíbení i varování se týkají osobně soudobého člověka.“ **Děti si tak lépe uvědomí, že Hospodin v Písmu svatém k nim hovoří, mohou se ztotožnit s biblickými osobnostmi a lépe pochopit víru** „jako životní akt.“ „Svědectví jest cestou, kterou se šíří víra. Postavíme-li dítě jinam, než do jeho proudu, mineme se s účinkem.“²¹⁸ Proto svědectví živé víry je důležitější pro duchovní život dítěte než historický pohled na Písmo. V Písmu svatém dítě může nalézt smysl svého života, jeho radosti i strasti. Proto je velmi důležité v dětech nejen

²¹⁵ Tamtéž, str. 22.

²¹⁶ RUTRLE, Otto. *Cesta k dítěti II*, Praha. Přednášky z kursu pro učitele nedělních škol, 1950, str. 22.

²¹⁷ Tamtéž, str. 22.

²¹⁸ RUTRLE, Otto. *Cesta k dítěti II*, Praha. Přednášky z kursu pro učitele nedělních škol, 1950, str. 23.

vzbuzovat osobní vztah ke Kristu, ale umět jim o něm v pravém světle vyprávět. Nechat děti, aby se ho mohly „dotknout“.²¹⁹

„Kérygmatické vyučování Písmu /**biblická dějeprava**/ přibližuje dětem především děje – skutky Boží, činy lidí Boha milujících nebo od Boha odvrácených, drama jednotlivců a společnosti, určované stálým napětím mezi člověkem a Bohem.“²²⁰

Mnohdy se můžeme setkat s tím, že do náboženské výchovy se přiřazuje historie. Tím se sice rozšíří dětem obzor o dataci určitých historických událostí, ovšem toto může způsobit, že se náboženská výuka stane neosobní.²²¹

Pokud máme hovořit v katechetické látce o historii křesťanství, měli bychom především hovořit podle O. Rutrleho o **martyriologii**. Ta přibližuje život mučedníků. Mužů i žen, kteří se pro Krista nebáli podstoupit utrpení i smrt. „Zvláště česká reformace dává příležitost k tomu, aby učitel s dítětem od povrchního nacionalisticko-liberalistického pohledu na dobu husitskou a českobratrskou sestoupili do hloubky zápasu o čisté slovo Boží a o jeho vládu v lidské společnosti.“²²²

Je rizikem, když se do náboženské výchovy přidává látka **z dějin náboženství**. Jde pravděpodobně o jakousi snahu jít po historické linii náboženství. Ovšem toto není předmětem náboženské výchovy. „Pro kérygmatickou a vyznavačskou službu katechetiky nemá smyslu. Uplatní se pouze v oboru apologetiky, kde na pozadí dějin náboženství učitel obhajuje pravdu evangelia Kristova.“²²³

Do náboženské výchovy patří i **mravouka a věrouka**. Co se věrouky týká, je dobré, když děti mají přehled o základních teologických pojmech, „definicích a výkladech.“ Tyto teologické definice a výklady napomáhají dětem, aby rozpoznaly, co je či není pravda v náboženských otázkách. „Theologicky pevně postavená látka učiní dítě uvědoměle účastným na poslání církve v životě světa.“²²⁴ Mravouka splňuje tehdy svůj účel, když spolupracuje s teologií a s Písmem svatým. „V katechetické praxi je proto nutno, aby věrouka s mravoukou byla zakotvena biblicky a aby učitel ji postavil před dítě v její funkci vyznavačské i řídící.“ Křesťanská mravouka stojí na víře, na celoživotním zaměření člověka, tudíž nemůže zůstat oddělena od věrouky. „Do mravního

²¹⁹ Tamtéž, str. 23.

²²⁰ RUTRLE, Otto. *Cesta k dítěti II*, Praha. Přednášky z kursu pro učitele nedělních škol, 1950, str. 23.

²²¹ Tamtéž, str. 24.

²²² RUTRLE, Otto. *Cesta k dítěti II*, Praha. Přednášky z kursu pro učitele nedělních škol, 1950, str. 24.

²²³ RUTRLE, Otto. *Cesta k dítěti II*, Praha. Přednášky z kursu pro učitele nedělních škol, 1950, str. 24.

²²⁴ RUTRLE, Otto. *Cesta k dítěti II*, Praha. Přednášky z kursu pro učitele nedělních škol, 1950, str. 24.

života mluví týž Bůh, který promlouvá ze slova Písma.“ Mravouka úzce spolupracuje s věroukou, stojí na základech Písma svatého. Obě, jak mravouka, tak věrouka napomáhají k tomu, aby povzbuzovaly k dobrému křesťanskému životu. Dopomoci k těmto cílům a vytvoření dobrých výsledků, má učitel, který k tomu vykazuje odpovědné vzdělání.²²⁵

Ke katechetické látce patří **liturgika**. Liturgika jako obor slouží k tomu, aby dítě se naučilo porozumět kultickému jednání církve. Aby porozumělo symbolům a úkonům, které jsou liturgii vlastní. Liturgie se děje pouze v církvi a tedy je její součástí. „V katechetické látce měla by proto být obsažena celá praktická církevní činnost, kterou církev realizuje své poslání a kterou buduje sebe sama - ty úseky církevní praxe, jež vykonávají duchovní i laické orgány církve.“²²⁶

²²⁵ Tamtéž, str. 24-25.

²²⁶ RUTRLE, Otto. *Cesta k dítěti II*, Praha. Přednášky z kursu pro učitele nedělních škol, 1950, str. 25.

10. Některé podněty pro práci nedělní školy s dorostem

Poslední kapitolu své práce budu věnovat **přípravě dorostu ke svátosti biřmování**, tj. svátosti dospělosti. Zde hovoříme o duchovní dospělosti, kdy mladý člověk si je vědom svých závazků, nejen vůči Bohu, ale i církvi. Tato svátost ho zavazuje k veřejnému přiznání ke Kristu.

„Sněmovní usnesení /SUS B4/ ukládá církvi zvýšenou péči o přípravu mládeže pro svátost biřmování a ústřední rada čs. církve vydala řád, podle něhož se má příprava díti a jenž řídí udělování svátosti biřmování.“ Příprava na tuto svátost patří do úseku speciální „pastorační práce.“ Péče o biřmovance byla vykonávána v dané náboženské obci, neboť zasahovala „zhruba dvě poslední léta povinné školní docházky.“ Ovšem v pozdějších letech se péče o biřmovance osamostatnila. Tato příprava byla zaměřena na uvědomělé přiznání se ke Kristu. Biřmovanci byli zapojováni do aktivní činnosti náboženské obce. Duchovní péče měla pomoci mladým lidem, aby nabyli zkušenost s Kristem a jeho evangeliem. Církev se potýkala s problémy péče o tuto skupinu a to především z nedostatku duchovních a praxe v této speciální pastoraci, neboť tato pastorec vyžadovala odbornou přípravu. Problémy byly i na straně druhé, neboť budoucí adepti na přijetí této svátosti se mnohdy setkávali s nedostatečným životem podle víry jak ve svých rodinách, tak v náboženských obcích. Mnozí duchovní nebyli připraveni tyto mladé lidi vést. Proto církev chtěla v rodičích probudit zájem o „pravou hodnotu svátosti biřmování a upozorniti rodiče na pomoc, kterou církev chce poskytnouti jejich výchovnému úsilí právě v období, kdy rodičovská autorita a vliv rodiny na probouzející mládí počíná ztráceti svou dosavadní moc nad životem a svědomím mladého člověka.“²²⁷

Náboženství, které bylo vyučováno ve škole, nestačilo k tomu, aby mladí lidé byli dostatečně připraveni k přijetí této svátosti. I oni sami procházeli pubertálním obdobím, kdy se postupně ztrácel zájem o život v církvi. Církev se jim snažila nabízet svou pomoc, aby tak v ní zakotvili a našli druhý domov.²²⁸

Otto Rutrle se ve své publikaci zamýšlí nad tímto problémem. Byl si jako katecheta vědom toho, že si mladý člověk chce o svém životě rozhodovat sám. A také věděl o rizicích, která mladé lidi čekají jak v jejich osobním životě, tak i v životě

²²⁷ RUTRLE, Otto. *Cesta k dítěti II*, Praha. Přednášky z kursu pro učitele nedělních škol, 1950, str. 26.

²²⁸ Tamtéž, str. 26.

duchovním, a proto vyzývá, aby náboženské obce jim byly nápomocny ve své duchovní péči. Aby tyto mladé lidi, mnohdy vzdorující jak autoritě světské tak i duchovní, podpíraly a všemožně jim pomáhaly, a snažily se dávat dobrý křesťanský příklad.²²⁹ Pro pomoc mládí v kritickém přechodu je důležité, aby mladý člověk poznal určitost křesťanských pravd. Evangelium má zníti poznovu ve své základní zvěsti.²³⁰ Ne formou výuky náboženství ve škole, ale doslovně, živě a pravdivě, aby se jich evangelium osobně dotýkalo, aby se mohli s evangeliem sami ztotožnit a tak znovu opět setkat s Kristem.²³¹

Mladý člověk opět zkoumá křesťanství, ovšem někdy s pohledem kritika. Právě kvalitní duchovní péče spolu s příkladným duchovním životem náboženské obce může pomoci tuto krizi překonat. Vedení mladého člověka je proto pro O. Rutrleho spojeno více s **duchovním doprovázením zkušeného vychovatele či učitele než se samotnou výukou**. Ovšem je důležité, aby tito doprovázející mladé lidi nefixovali na svou osobu, ale na Krista, aby v Kristu viděli příklad láskyplné autority, která nechce vládnout, ale sloužit.²³² „Duchovní péče má co nejkonkrétněji činiti mladé lidi účastnými takových životních situací, kdy je nutno postavit se pod prapor určité osobnosti/Hus, Husité, Bratří, Komenský!/.“²³³ Mladý člověk by si měl ve svém opětovném hledání Krista a křesťanských hodnot uvědomit, že jde o jeho záchranu. Duchovní péče má mladým lidem pomoci v jejich těžkém období puberty znovu nalézt hodnotu křesťanství i svobody. Zde hovoříme o duchovní svobodě, kterou nabízí Kristus. Aby mladí lidé pochopili hodnotu této svobody, kterou Kristus dává, musí si uvědomit svou hříšnost.²³⁴ „Duchovní péče ukáže mladému člověku cestu k pravé svobodě -odevzdáním sebe sama do vedení Ježíšova. S ním a v něm člověk přemáhá otroctví hříchu a zla.“²³⁵ Duchovní péče má mladému člověku pomoci nalézt úctu k ostatním lidem tak, aby v něm viděli bratra, sestru v Kristu. Toto napomůže k tomu, aby egoismus mladého člověka nepřerostl.

Mladému člověku je potřeba ukázat pravé lidské hodnoty.²³⁶ „Duchovní péče má proto připravit takové podmínky, aby mladý člověk v počínající pubertě mohl být

²²⁹ Tamtéž, str. 27.

²³⁰ RUTRLE, Otto. *Cesta k dítěti II*, Praha. Přednášky z kursu pro učitele nedělních škol, 1950, str. 27.

²³¹ Tamtéž, str. 27.

²³² Tamtéž, str. 28.

²³³ RUTRLE, Otto. *Cesta k dítěti II*, Praha. Přednášky z kursu pro učitele nedělních škol, 1950, str. 28.

²³⁴ Tamtéž, str. 28.

²³⁵ RUTRLE, Otto. *Cesta k dítěti II*, Praha. Přednášky z kursu pro učitele nedělních škol, 1950, str. 28.

²³⁶ Tamtéž, str. 29.

účasten křesťanských vztahů k lidem v církevním obcenství a osvědčovati svůj poměr k bližnímu v duchu Kristově všude, kde společensky žije.“ Duchovní péče může pomoci mladým lidem, aby dokázali zvládat svou sexualitu. „Křesťanské hodnocení života a křesťanský poměr ke světu, čistota smýšlení, pravdivost a otevřenost, skutečná, obětavá a sloužící láska k lidem zabraňují smyslnosti, požívačnosti a tělesné vášnivosti, neodpovědnému flirtu, dráždivé fantasii, nevybíravé hrubosti a všem těmto svodům, jimž mladý člověk může podlehnouti bez výzbroje pastorační péče.“²³⁷

²³⁷ RUTRLE, Otto. *Cesta k dítěti II*, Praha. Přednášky z kursu pro učitele nedělních škol, 1950, str. 29-30.

11. Katechetický odkaz Otty Rutrleho - shrnutí

Myšlenky O. Rutrleho jsou nadčasové. Náboženská výchova a péče o dítě má být komplexní. Na to ukazují autorovy myšlenky – rodina, škola, nedělní škola, duchovní péče, příklad učitelů, katechetů, duchovních i členů rady starších. Vše má vliv na náboženskou výchovu dítěte a jeho vztah ke Kristu.

Mezi nadčasové katechetické aspekty patří:

- Intenzivní propojení mezi katechetikou a pedagogikou
- Přemýšlení nad tím, že jsou metody pro práci s dětmi méně i více vhodné
- Zařazení prožitkového učení i projektové výuky
- Důraz na zvěstování dítěti
- Důraz na vnímání celé osobnosti dítěte
- Důraz na vedení dítěte k samostatnosti a tvořivosti

Nutno zmínit, že vztah k výuce náboženství ze strany státu je dnes jiný než v době O. Rutrleho. Tento předmět není součástí Rámcového vzdělávacího programu jako vzdělávací oblast. Je předmětem nepovinným a rodiče od něj mají smíšená očekávání. Určitě je nutné větší propojení výuky náboženství s církví, otázkou ale je, zda znalostní složka na půdě školy není převažující před kerygmatickou. Tím není popřeno to, co říkal O. Rutrle, vést dítě ke Kristu, ale je možné položit otázku, jak ono vedení ke Kristu na půdě školy vypadá a v čem se liší od vedení dítěte v církvi.

Podle mého názoru je důležité ptát se stejně jako O. Rutrle, zda církev, její hlasatelé, tedy ti, kteří byli pověřeni duchovním vedením a péčí, sami nevnímají, že jsou oblasti, na kterých se dá pracovat ještě intenzivněji. Z toho je potřeba vycházet a na konkrétních věcech pracovat. Je to cesta dlouhá, ale věřím, že bude přínosná. Nejdříve je potřeba, jak sám autor píše, zamyslet se nad tím, jaké jsme při své práci zvolili výchovné metody²³⁸ a „zda jsme volili takové způsoby výchovné práce, jež respektují povahu víry a pomáhají jejímu růstu.“²³⁹ Chápu-li profesora Ottu Rutrleho správně, duchovní, katecheté a ti, kteří se věnují výchově dětí a mládeže, by měli svou výchovnou činnost podřídit Duchu Kristovu a nejednat podle své samolibosti. Vše, co tito pracovníci církve

²³⁸ Tamtéž, str. 4.

²³⁹ RUTRLE, Otto. *Cesta k dítěti I*, Praha. Přednášky z kursu pro učitele nedělních škol, 1947, str. 4.

činí, by měli činit pod pohledem Kristovým. Tedy podporovat víru svých svěřenců a volit takový přístup, který je jim nejbližší. Jeden z mnoha přístupů, které vidím jako nejdůležitější, je pravdivost, upřímnost a lidský přístup k těm, kteří nám byli do péče svěřeni.

Závěr

Církev československá husitská může být náležitě hrdá na osobnost profesora Otty Rutrleho, neboť svým pedagogickým a výchovným přístupem napomohl k realizaci a oživení náboženské výchovy a katechetického vyučování v církvi. Ve svých publikacích *Cesta k dítěti I. a Cesta k dítěti II.* věnuje této činnosti značnou pozornost a dotýká se jednotlivých témat, která jsou pro výuku a výchovu v CČS(H) nezbytná. Neopomíná důležitost učitele, jako zvěstovatele, průvodce a pomocníka na cestě k duchovnímu poznání. Klade důraz na osobní víru, která žije. Používá příklady z Písma svatého pro praktický duchovní život. Jeho dílo je tak odkazem nejen pro naši generaci, ale i pro generace následující.

Ve své magisterské práci jsem se převážně snažila o vhled do činnosti nedělní školy, která byla úzce spojena se životem církve. V ní byly pěstovány jak morální tak duchovní hodnoty potřebné pro život. Magisterskou prací jsem zamýšlela ukázat, jak důležitá byla pro děti a mládež křesťanská výchova a vyučování.

V první kapitole své práce jsem čtenáře seznámila s aktuálností témat, která pro Ottu Rutrleho byla podstatná a důležitá směrem k výchově a vyučování dětí a mládeže. Jeho přínos pro katechetickou práci v CČSH byl veliký. Ve svém životě se snažil spojit teoretickou část s praktickým životem z víry. Ve druhé kapitole jsem nastínila životopis Otty Rutrleho. Třetí kapitolu jsem věnovala důležitosti a významu náboženské výchovy u dětí. Podstatnou roli v křesťanské výchově dětí a mladých lidí mají rodiče, o tomto tématu jsem pojednávala ve čtvrté kapitole. V páté kapitole pojednávám o vyučování náboženství ve školních zařízeních, které mělo své nedostatky vzhledem k prohlubování křesťanské víry u dětí, a naopak jsem vyzdvihla podstatnou roli osobnosti katechety, jako člověka, který sám žil svou víru a jehož úkolem bylo vést svěřené děti k poznání Krista. V dalších kapitolách jsem se věnovala myšlenkám Otty Rutrleho, zvláště propojení katechetických metod s učební látkou. Předposlední kapitola seznamuje čtenáře s prací s mládeží, která měla vést k zodpovědnému křesťanskému a morálnímu životu. V této kapitole jsem pojednávala o přípravě mladých lidí ke svátosti biřmování. Kapitola 11 se zabývala katechetickým odkazem Otty Rutrleho, kde jsem reflektovala důležitost náboženské výchovy a péče o děti. Zde vyzdvihl autor komplexní péči, která byla velmi důležitá a nadčasová.

Závěrem své práce bych chtěla vyslovit přání, aby v našich byt' malých společenstvích, přibývalo náboženského vyučování a s ním spojené výchovy, a aby byla pěstována opravdová touha po poznání Krista a života podle evangelia jak na to upozorňovala Otto Rutrle.

Seznam použité literatury a odborných zdrojů

Primární prameny:

1. RUTRLE, Otto. *Cesta k dítěti I*, Praha. Přednášky z kursu pro učitele nedělních škol, 1947.
2. RUTRLE, Otto. *Cesta k dítěti II*, Praha. Přednášky z kursu pro učitele nedělních škol, 1950.
3. RUTRLE, Otto Dr. *Pomoc nejvzácnější*. Ústřední rada církve československé v Praze, 1948.

Sekundární a další odborná literatura:

1. *Bible, Písmo svaté Starého a Nového zákona (včetně deuterokanonických knih)*. Praha, 1985.
2. *90 let Církve československé husitské*. Sborník. Církev československá husitská Praha 6 ve spolupráci s Náboženskou obcí ČČSH v Praze 1- Staré Město. Praha: Blahoslav, 2010. ISBN 978-80-7000-047-2.
3. BUTTA, Tomáš. *Kapitoly z katechetiky – Nástin náboženské výchovy a vzdělávání*. Církev československá husitská Praha 6, Wuchterlova 5. Praha: Blahoslav, 2012. ISBN 978-80-7000-076-2.
4. BUTTA, Tomáš. *Pastorační péče v církvi*. Vydala Církev československá husitská v edici Blahoslav. Vydání první Praha: 2017. ISBN 978-80-7000-137-0
5. BUTTA, Tomáš. *Vyučování náboženství Církve československé husitské*. Theologická revue. Ročník 70, č. 1/99.
6. BUTTA, Tomáš. *Poslání a praxe Církve československé v reflexi oboru praktické teologie*. Theologická revue. Ročník 89, č. 1/2018.
7. BUTTA, Tomáš. *Církev jako místo výchovy a stálého vyučování*. Praha: Blahoslav 2019. ISBN 978-80-7000-147-9.
8. LIGUŠ, Ján a kol. *Náboženská výchova a výuka*. Sborník. Husitská teologická fakulta Univerzity Karlovy. Katedra praktické teologie, ekumenismu a mezilidské komunikace. Brno: 2005. ISBN 80-86263-59-2.
9. SALAJKA, Milan. *Křesťanská víra a živá církev. Z duchovního a teologického odkazu prof. ThDr. PhDr. Otty Rutrleho*. Vydáno péčí Náboženské obce církve československé husitské v Praze 1 – Staré Město. Praha: Tiskárna VS ČR, 2001.

10. Sborník k osmdesátinám Milana Salajky - kněze a učitele Církve československé husitské. *Svou naději jsem skládal v Tebe*. Náboženská obec ČČSH, Praha 1 – Staré Město. Praha: 2008. Tisk J. P. J. Consulting Production, s. r. o. ISBN 978-80-7000-033- 5.
11. MARTIN, Jindra. *Sáhnout si do ran tohoto světa. Perzekuce a rezistence Církve Československé (husitské) v letech 1938 – 1945*. Ústav pro studium totalitních režimů, 2017. ISBN 978-80-7000-141-7.
12. RAHNER, Karl, VORGRIMLER Herbert. *Teologický slovník*. 2009. ISBN 978-80-7021-934-8.

Elektronické zdroje:

1. **MU, Filosofická fakulta**. Filosofická fakulta MU. [Online] [Citace: sobota. červen 2019.] <https://www.phil.muni.cz/fil/scf/komplet/kadner.html>.

Abstract

The Czechoslovak Hussite Church can be proud of professor Otto Rutrle's personality, because by his pedagogical and educational approach he helped to realize and revive religious education and catechetical teaching in the Church. In his publications *The Road to the Child I.* and *The Road to the Child II.* pays great attention to this activity and he touches on individual topics that are necessary for teaching and education in the Czechoslovak Hussite Church. He does not neglect the importance of a teacher, as a preacher, a guide and a helper on the path to the spiritual knowledge. He emphasizes the personal religion, that lives. He uses examples from the Holy Scripture for a practical spiritual life. His work is a legacy not only for our generation, but also for following generations. In my master's thesis, I have mostly tried to look into the activities of Sunday school, which was closely linked to the life of the Church. There were cultivated both moral and spiritual values needed for life. I have wanted to show by master's thesis, how important were the Christian education and teaching for children and youth. In the first chapter of my work, I have introduced readers to the topicality of topics, which were essential for Otto Rutrle and important for the education and teaching of children and youth. His contribution to catechetical work in the Czechoslovak Hussite Church was great. In his life, he tried to connect the theoretical part with the practical life of faith. In the second chapter, I have outlined Otto Rutrle's biography. The third chapter I devoted to the importance and meaning of religious education for children. Parents play an essential role in the Christian education of children and young people and I have discussed this topic in the chapter fourth. In the fifth chapter, I write about teaching religion in the school facilities, which it had shortcomings due to the deepening of the Christian faith in children and on the contrary, I have highlighted the essential role of the personality of the catechist as a human being, who lived his faith himself and his task was to lead the entrusted children to know the Christ. In the next chapters, I have devoted to the ideas of Otto Rutrle, in particular the connection of catechetical methods with the teaching material. The penultimate chapter is about youth work, which should lead to responsible the Christian and moral life. In this chapter, I have discussed preparing young people for the sacrament of Confirmation. The chapter 11 deals with the catechetical legacy of Otto Rutrle, where I reflect on the importance of religious education and childcare. The author highlights the

complex care here that was very important and timeless. In the end of my work, I would like to express the wish, that in our, even though, small communities, religious teaching was increasing and related education and that the true desire to know the Christ and the life of the Gospel be cultivated.